

Psychological-Social Challenges and Benefits of the New Student Assessment and Admission Plan on Entering the University

Zhila Kardan Halvae^{*} & Behboud Yarigholi¹

* Corresponding Author: Assistant professor, Department of Educational Sciences, Farhangian University, Tehran, Iran. Email: Zh.kardan@cfu.ac.ir

1. Associate Professor, Department of Educational Sciences, Azarbijan Shahid Madani University, Tabriz, Iran.

Abstract

Objectives: The main concern of candidates and families during their studies is to prepare for and succeed in the national exam. In addition to shaping the career future and financial status of applicants, the entrance exam can also significantly affect their social status and personal life. The challenges and disadvantages of the previous plan for assessing and admitting students through the entrance exam prompted the Supreme Council of the Cultural Revolution to put the reform of the student assessment and admission system on the agenda, based on the resolution of "Policies and Criteria for Organizing the Assessment and Admission of Applicants for Entry to Higher Education. Changes to the new student assessment and admission plan, due to the new nature of this plan, would certainly bring benefits and challenges that could affect students' academic success and future lives. Accordingly, this research was conducted with the aim of explaining the psychological-social challenges and benefits of the new student assessment and admission plan and the effect of academic records on entering the university.

Materials and Methods: In the current research, a qualitative approach and conventional content analysis method were used. The participants in this research were 22 teachers, academic advisors, students and parents, who were selected by the criterion-based purposeful sampling method. The inclusion criteria for the study were teachers and academic advisors working in the second year of secondary education, parents, and students taking the 2024 and 2025 college entrance exams. To collect the required data, semi-structured in-depth interviews with open-ended questions were conducted over a period of 40 to 60 minutes. The interview began with a general question about the challenges and impacts of the new student assessment and admission plan, and subsequent questions were asked based on the descriptions provided by the participants during the interview to obtain more in-depth information. The process of interviewing and data collection continued until data saturation. The seven-step Colaizzi method was used to analyze the data. For this purpose, after the end of each interview, their content was fully typed and open (initial) coding of the data was performed in order to extract initial concepts (subcategories). After conducting all interviews and extracting initial codes, axial coding was performed and concepts were extracted, and

then concepts were combined, categorized, and themes were selected.

Discussion and Conclusion: According to the analysis of the interviews conducted, four themes were identified, including the pathology of the previous admission plan, the process challenges of achieving the goals set in the new plan, the benefits of implementing the new plan, and the proposed considerations for improving the current situation in the form of 18 categories. Changing the previous plan of assessment and admission to the entrance exam to the new plan has favorable effects on educating students in the direction of deep and active learning, improving the quality of teacher education, achieving learning goals, improving the quality level, and acquiring the necessary skills. Reforms in the education system are inevitable and it must be ensured that all eager students have equal opportunities to learn. In other words, students should not be left out due to financial, economic, gender, and social inequalities. Accordingly, providing the conditions and platform for the successful implementation of the resolution seems to be one of the most necessary measures that should be considered by educational authorities. Given the new student assessment and admission plan's nascent nature, it is essential to consider the necessary infrastructures for implementing the new plan, such as designing standard questions, holding standard internal exams in schools, addressing challenges in holding final exams, monitoring the process of correcting papers, and the need to review the process of calculating the balance and allocating the necessary credits. To facilitate the conditions for achieving the goals of the new resolution, coordination between teachers to adopt new teaching methods and basic education can be a solution, which is possible through holding teacher empowerment courses and training expert consultants in the field of academic guidance and entrance exams. Given some cultural and economic challenges faced by parents and the confusion of most candidates, it is better for teachers to adopt appropriate motivational methods to support students. Parent education and awareness programs should also be considered by providing appropriate information about students' conditions and how to treat them, and teaching students stress management methods to help them acquire the ability to face new conditions and high resilience.

Keywords: National Exam, Higher Education, Assessment and Admission of Students, Academic Records.



مدیریت و برنامه‌ریزی در نظام‌های آموزشی

مدیریت و برنامه‌ریزی در نظام‌های آموزشی

پاییز و زمستان ۱۴۰۴
دوره ۱۸، شماره ۲ (پیاپی ۳۵)
صفحات: ۲۶۰-۲۲۹

DOI: [10.48308/mpes.2025.238728.1555](https://doi.org/10.48308/mpes.2025.238728.1555)

ISSN: [2423-5261](https://www.issn.org/issn/2423-5261)

E-ISSN: [2538-6344](https://www.issn.org/issn/2538-6344)

دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۱۱/۲۲ بازنگری مقاله: ۱۴۰۴/۰۴/۱۰

پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۰۴/۲۶ چاپ مقاله: ۱۴۰۴/۰۷/۰۱

چالش‌ها و مزایای روانشناختی-اجتماعی طرح جدید سنجش و پذیرش دانشجو در ورود به دانشگاه

ژیلا کاردان حلوابی^۱ و بهبود یاری‌قلی^۱

* نویسنده مسئول: استادیار گروه آموزش علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران

zh.kardan@cfu.ac.ir

۱. دانشیار گروه علوم تربیتی دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز، ایران

چکیده

هدف: دغدغه مهم داوطلبان و خانواده‌ها طی دوران مدرسه آمادگی برای حضور در آزمون سراسری و موفقیت در این آزمون است. کنکور علاوه بر اینکه می‌تواند آینده شغلی و وضعیت مالی متقاضیان را شکل دهد، می‌تواند به‌طور قابل توجهی بر موقعیت اجتماعی و زندگی شخصی آن‌ها نیز تأثیر بگذارد. چالش‌ها و آسیب‌های طرح قبلی سنجش و پذیرش دانشجو در قالب کنکور، شورای عالی انقلاب فرهنگی را بر آن داشت تا براساس مصوبه «سیاست‌ها و ضوابط ساماندهی سنجش و پذیرش متقاضیان ورود به آموزش عالی»، اصلاح نظام سنجش و پذیرش دانشجو را در دستور کار قرار دهد. تغییرات طرح جدید سنجش و پذیرش دانشجو به دلیل نوپا بودن این طرح، قطعاً مزایا و چالش‌هایی به دنبال خواهد داشت که می‌تواند بر موفقیت تحصیلی و زندگی آینده دانش‌آموزان تأثیر بگذارد. بر این اساس، این پژوهش با هدف تبیین چالش‌ها و مزایای روانشناختی-اجتماعی طرح جدید سنجش و پذیرش دانشجو و تأثیر سوابق تحصیلی بر ورود به دانشگاه انجام شد.

مواد و روش‌ها: در پژوهش حاضر از رویکرد کیفی و از روش تحلیل محتوای عرفی استفاده شد. مشارکت‌کنندگان در این پژوهش، ۲۲ نفر از دبیران، مشاوران تحصیلی، دانش‌آموزان و والدین بودند که به روش نمونه‌گیری هدفمند ملاک‌مدار انتخاب شدند. معیارهای ورود به پژوهش، دبیران و مشاوران تحصیلی بودند که در دوره متوسطه دوم فعالیت دارند، والدین و دانش‌آموزانی که در کنکور ۱۴۰۳ و ۱۴۰۴ شرکت می‌کنند. برای جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز، مصاحبه‌های عمیق نیمه‌ساختاریافته و با طرح پرسش باز در بازه‌ی زمانی ۴۰ تا ۶۰ دقیقه انجام شد. مصاحبه با یک سؤال کلی درباره‌ی چالش‌ها و تأثیرات طرح جدید سنجش و پذیرش دانشجو شروع و سؤالات بعدی با توجه به توصیفات ارائه شده توسط شرکت‌کنندگان در طول مصاحبه، برای دستیابی به اطلاعات عمیق‌تر پرسیده شد. فرایند انجام مصاحبه و جمع‌آوری داده‌ها تا زمان اشباع داده‌ها ادامه یافت. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش هفت مرحله‌ای کلایزی استفاده شد. به این منظور، بعد از پایان هر مصاحبه، محتوای آن‌ها به صورت کامل تایپ و کدگذاری باز (اولیه) داده‌ها به‌منظور استخراج مفاهیم اولیه (زیرمقوله‌ها) انجام شد. پس از انجام همه مصاحبه‌ها و استخراج کدهای اولیه، اقدام به کدگذاری محوری و استخراج مفاهیم و سپس ترکیب مفاهیم، مقوله‌بندی و انتخاب تم شد.

بحث و نتیجه‌گیری: با توجه به تحلیل مصاحبه‌های انجام شده، چهار تم شامل آسیب‌شناسی طرح پیشین پذیرش، چالش‌های فرایندی تحقق اهداف تعیین شده در طرح جدید، مزایای پیاده‌سازی طرح جدید و ملاحظات پیشنهادی

کاردان حلوابی، ژیلا و یاری قلی، بهبود. (۱۴۰۴). چالش‌ها و مزایای روانشناختی-اجتماعی طرح جدید سنجش و پذیرش دانشجو در ورود به دانشگاه. مدیریت و برنامه‌ریزی در نظام‌های آموزشی، ۱۸(۲)، ۲۶۰-۲۲۹. doi: 10.48308/mpes.2025.238728.1555



Copyright: © 2025 by the authors. This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)



مدیریت و برنامه ریزی در نظام های آموزشی

مدیریت و برنامه ریزی در نظام های آموزشی

پاییز و زمستان ۱۴۰۴

دوره ۱۸، شماره ۲ (پیاپی ۳۵)

صفحات: ۲۶۰-۲۶۹

DOI: [10.48308/mpes.2025.238728.1555](https://doi.org/10.48308/mpes.2025.238728.1555)

ISSN: [2423-5261](https://doi.org/10.48308/mpes.2025.238728.1555)

E-ISSN: [2538-6344](https://doi.org/10.48308/mpes.2025.238728.1555)

دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۱۱/۲۲ بازنگری مقاله: ۱۴۰۴/۰۴/۱۰

پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۰۴/۲۶ چاپ مقاله: ۱۴۰۴/۰۷/۰۱

بهبود وضعیت موجود در قالب ۱۸ مقوله شناسایی شد. تغییر طرح قبلی سنجش و پذیرش کنکور به طرح جدید، تأثیرات مطلوبی بر آموزش دانش آموزان در جهت یادگیری عمیق و فعال، بهبود کیفیت آموزش معلمان، دستیابی به اهداف یادگیری، ارتقای سطح کیفی و کسب مهارت های لازم دارد. اصلاحات در سیستم آموزشی اجتناب ناپذیر است و باید اطمینان حاصل شود که همه دانش آموزان مشتاق، از فرصت های برابر برای یادگیری برخوردار هستند. به عبارت دیگر، دانش آموزان نباید به دلیل نابرابری های مالی، اقتصادی، جنسیتی و اجتماعی کنار گذاشته شوند. بر همین اساس، فراهم سازی شرایط و بستر اجرای موفق مصوبه، به نظر از ضروری ترین اقداماتی است که باید مورد توجه مسئولین آموزشی قرار گیرد. با توجه به نوپا بودن طرح جدید سنجش و پذیرش دانشجو ضروری است زیرساخت های لازم جهت اجرای طرح جدید همچون طراحی سوالات استاندارد، برگزاری آزمون های داخلی استاندارد در مدارس، رفع چالش های برگزاری آزمون های نهایی، نظارت بر فرایند اصلاح اوراق، ضرورت بازنگری در فرایند محاسبه تراز و اختصاص اعتبارات لازم مورد توجه قرار گیرد. جهت تسهیل شرایط تحقق اهداف مصوبه جدید، هماهنگی بین معلمان جهت اتخاذ روش های نوین تدریس و آموزش اصولی می تواند راهگشا باشد که این امر از طریق برگزاری دوره های توانمندسازی معلمان و تربیت مشاوران خبره در حوزه هدایت تحصیلی و کنکور امکان پذیر است. با توجه به برخی چالش های فرهنگی و اقتصادی والدین و سردرگمی اکثر داوطلبان، بهتر است معلمان شیوه های انگیزشی مناسبی جهت حمایت دانش آموزان اتخاذ کنند. برنامه های آموزش و آگاه سازی والدین از طریق فراهم کردن اطلاعات مناسب درباره شرایط دانش آموزان و نحوه رفتار با آنها و آموزش روش های مدیریت استرس به دانش آموزان جهت کسب توانایی رویارویی با شرایط جدید و تاب آوری بالا به دانش آموزان نیز مورد توجه قرار گیرد.

واژگان کلیدی: آزمون سراسری، آموزش عالی، سنجش و پذیرش دانشجو، سوابق تحصیلی.



مقدمه

آموزش عالی نقش مهمی در شکل دادن به شغل و زندگی آینده فرد دارد (میتانوغراها، ۲۰۲۴). یکی از اهداف عمده نظام آموزش عالی، رشد و توسعه پایدار جامعه از طریق شناسایی، انتخاب و تربیت نیروی انسانی است. شناسایی و انتخاب افراد با توجه به استعدادها و توانایی‌هایشان، یکی از اهداف اصلی مراکز سنجش و ارزشیابی است (مرادی و همکاران، ۲۰۱۹). سنجش و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی با دو هدف بازخورد و بهبود یادگیری و رتبه‌بندی انجام می‌شود. سنجش و آزمون‌هایی که با هدف رتبه‌بندی انجام می‌شوند، بر عناصر نظام آموزشی تأثیر می‌گذارند. رتبه‌بندی دانش‌آموزان براساس پیشرفت تحصیلی نشان می‌دهد که دانش‌آموزان موفق، تمایل به یادگیری بیشتری دارند ولی دانش‌آموزانی که شکست می‌خورند، انگیزه خود برای ادامه کار را از دست می‌دهند. در ایران آزمون سراسری ورودی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی به‌عنوان یک آزمون خطیر و سرنوشت‌ساز محسوب می‌شود و هر ساله تعداد زیادی از داوطلبان برای ورود به دانشگاه در کنکور سراسری شرکت می‌کنند. اهمیت برگزاری این آزمون موجب می‌گردد تا دانش‌آموزان به لحاظ سلامت روانی دچار چالش‌هایی گردند؛ به خصوص در فاصله چند روز مانده به برگزاری کنکور، ممکن است استرس مضاعف داوطلبان تبعات و مشکلات روانی بسیاری برای داوطلبان ایجاد کند (آتیلگان و آکسوی، ۲۰۲۱). اگرچه اضطراب در حد متعادل نیاز است؛ اما اگر این اضطراب و نگرانی از اندازه طبیعی بیشتر باشد مانعی بر پیشبرد برنامه‌ها و موفقیت خواهد بود. از طرفی افزایش تقاضا برای آموزش عالی، پایین بودن ظرفیت و امکانات دانشگاه‌ها برای پاسخگویی به خیل عظیم داوطلبان، بی‌توجهی به سوابق تحصیلی، منفعل بودن اکثر دانشگاه‌ها در پذیرش دانشجو، گسترش بی‌رویه کلاس‌های کنکور، روی‌آوری دانش‌آموزان به مطالعات سطحی و گسیختگی کنکور و آموزش مدرسه‌ای، ضرورت اتخاذ رویه‌های مناسب برای گزینش دانشجو را به امری منطقی تبدیل کرده است؛ اما آنچه حائز اهمیت است باید به اقتضای سیاست‌های کلی کشور، شرایط و ضوابط گزینش داوطلبان به گونه‌ای تنظیم شود که شایسته‌ترین افراد با انتخابی درست و سنجیده گزینش شوند (جمالی و باقی‌یزدل، ۱۳۹۵).

سنجش و پذیرش در آزمون سراسری ورود به دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی در ایران نیز تابع شرایط و مقرراتی است که توسط مجلس شورای اسلامی، شورای عالی انقلاب فرهنگی و وزارت علوم و وزارت بهداشت و علوم پزشکی تصویب و ابلاغ می‌شود (معروفی، ۲۰۲۳). در سال‌های اخیر، ارگان‌های ذی‌ربط تصمیم به ایجاد تغییراتی در فرایند پذیرش دانشجو گرفته‌اند که مهم‌ترین آن‌ها تصویب قانون حذف تدریجی کنکور و استفاده از روش‌های جایگزین و ترکیبی برای پذیرش دانشجو است (کیانی، ۱۳۹۴). برنامه‌ریزی برای حذف کنکور از سال ۱۳۸۶ آغاز شد و قرار بود تا سال ۱۳۹۰ کنکور سراسری از صحنه رقابتی کشور حذف شود و پذیرش دانشجو براساس سوابق تحصیلی صورت گیرد (صوفی‌آبادی، ۱۳۹۳). در نهایت به دلیل فراهم نبودن زیرساخت‌های لازم و هم‌چنین وارد شدن برخی ایرادات به متن قانون توسط متخصصان و صاحب‌نظران و نبود امکانات لازم برای برگزاری آزمون‌های استاندارد و هماهنگ برای مقاطع متوسطه این قانون کنار گذاشته شد (کاوه‌ئی و باقی‌یزدل، ۱۳۹۳). و در سال ۱۳۹۲-۱۳۹۳ به قانون سنجش-پذیرش دانشجو تبدیل گردید و در سال ۱۳۹۵ اصلاحیه‌ای برای آن صادر شد و لذا حذف صددرصدی کنکور، جای خود را به شیوه پذیرش دانشجو در دانشگاه به روش ظرفیت رشته-محل و براساس سه شیوه پذیرش براساس سوابق تحصیلی، و آزمون عمومی و پذیرش براساس سوابق تحصیلی و آزمون عمومی و آزمون اختصاصی داد (سایت مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۴۰۰). سپس به استناد تبصره ۴ از ماده ۵ قانون سنجش و پذیرش دانشجو قرار بر این شد که تأثیر سابقه تحصیلی

سالانه به صورت تدریجی و صعودی صورت بگیرد و پس از پنج سال، حداقل ۸۵ درصد ظرفیت پذیرش دانشجو در کل کشور بر مبنای سابقه تحصیلی باشد و شورای عالی انقلاب فرهنگی در ادامه براساس مصوبه «سیاست‌ها و ضوابط ساماندهی سنجش و پذیرش متقاضیان ورود به آموزش عالی»، سهم سوابق تحصیلی را از سال ۱۴۰۲ به ۴۰ درصد قطعی افزایش داد و کنکور را به آزمون اختصاصی محدود کرد (طالبیان و همکاران، ۱۴۰۱). سهم سوابق تحصیلی در کنکور ۱۴۰۳، ۵۰ درصد قطعی تصویب شد و ماده دوم مصوبه شماره ۳۲۱۷ در شورای عالی انقلاب فرهنگی، سازمان سنجش را ملزم می‌کند آزمون‌های تخصصی برای هر رشته در سال دو بار برگزار گردد و نتیجه هر آزمون حداکثر برای دو سال برای هر فرد در همان گروه آزمایشی معتبر باشد (شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۴۰۰).

برای اطمینان از اینکه فقط داوطلبان واجد شرایط وارد دانشگاه می‌شوند، کشورهای مختلف از استانداردها و معیارهای پذیرش متفاوتی پیروی می‌کنند. در مروری بر سیستم پذیرش دانشجو در کشورهای مختلف جهان، گانوندو و گوئیگ^۱ (۲۰۱۷) پنج سیستم اصلی را مشخص کرده‌اند: (۱) امتحانات پایان دوره متوسطه که در آن دانش‌آموزان براساس نمره‌ای که در آزمون پایان دوره متوسطه کسب می‌کنند، پذیرش می‌شوند. (۲) آزمون ورودی سراسری که توسط سازمان‌های مرکزی برگزار می‌شود و دانش‌آموزان براساس دانش و توانایی علمی سنجش و رتبه‌بندی می‌شوند. (۳) آزمون‌های استعداد استاندارد که توانایی طبیعی دانش‌آموزان را به جای موفقیت آن‌ها در دروس خاص، اندازه‌گیری می‌کند. (۴) امتحانات متعدد که شامل امتحانات اختصاصی، امتحانات ورودی و یک آزمون سازمانی توسعه یافته است. (۵) دانش‌آموزان صرفاً براساس سوابق تحصیلی دوره متوسطه وارد دانشگاه می‌شوند. در راستای بررسی الگوهای نوین پذیرش دانشجو، مطالعه تطبیقی نظام‌های پذیرش در کشورهای مختلف می‌تواند چشم‌انداز روشنی برای بهبود سیاست‌های داخلی فراهم آورد. جدول ۱، مقایسه‌ای اجمالی از فرآیند پذیرش دانشجو در برخی کشورهای منتخب ارائه می‌دهد و تفاوت‌ها و شباهت‌های آن‌ها را از نظر معیارهای پذیرش و ویژگی‌های خاص فرآیند پذیرش نشان می‌دهد.

جدول ۱. مقایسه فرآیند پذیرش دانشجو در چند کشور منتخب

کشور	نوع سیستم پذیرش	معیارهای پذیرش	ویژگی‌های خاص فرآیند پذیرش
آمریکا	غیرمتمرکز، چندمعیاره	SAT/ACT، معدل، انگیزه‌نامه، توصیه‌نامه، فعالیت‌های فوق برنامه	استفاده از (Holistic Review) نگاه جامع به استعدادها و پیشینه فردی
آلمان	نیمه‌متمرکز (DoSV)	معدل دیپلم (Abitur)، سهمیه‌بندی در رشته‌های پرمقاضی	سامانه DoSV برای توزیع عادلانه و شفاف
فنلاند	ترکیبی	معدل دبیرستان + آزمون ورودی دانشگاه	آزمون‌های عملکردی در برخی رشته‌ها؛ تمرکز بر مهارت عملی
ژاپن	متمرکز + آزمون دانشگاه	آزمون سراسری (Center Test) + آزمون اختصاصی دانشگاه مقصد	دو مرحله‌ای بودن پذیرش؛ آزمون ملی + آزمون دانشگاه
انگلستان	متمرکز (UCAS)	نمرات A-Level، انگیزه‌نامه، توصیه‌نامه، مصاحبه در برخی رشته‌ها	استفاده از سامانه UCAS بدون آزمون سراسری ملی

تغییرات طرح جدید سنجش و پذیرش دانشجو به دلیل نوپا بودن این طرح، قطعاً مزایا و چالش‌هایی به دنبال خواهد داشت که می‌تواند بر موفقیت تحصیلی و زندگی آینده دانش‌آموزان تأثیر بگذارد. تغییر

طرح قبلی سنجش و پذیرش کنکور به طرح جدید، تأثیرات مطلوبی بر آموزش دانش‌آموزان در جهت یادگیری عمیق و فعال، بهبود کیفیت آموزش معلمان، دستیابی به اهداف یادگیری، ارتقای کیفیت و کسب مهارت‌های لازم دارد (کیانی، ۱۳۹۴). هم‌چنین با توجه به این که در طرح جدید سنجش و پذیرش دانشجو، نمرات نهایی در طول سه سال تحصیلی کسب می‌شود و فرصت کافی برای کسب نمرات در بازه زمانی سه ساله وجود دارد، به کاهش استرس دانش‌آموزان کمک می‌کند. با این وجود، نباید از این نکته غافل بود که هر نوع طرح جدید و تغییرات حاصل از اجرای طرح می‌تواند بر افراد ذی‌نفع مختلفی که در لایه‌های مختلف طرح درگیر هستند، پیامدهای منفی به همراه داشته باشد. در این راستا، زراعت‌کیش (۱۳۹۹) معتقد است با سراسری شدن آزمون‌های نهایی دروس سه پایه تحصیلی دوره متوسطه، عملاً یک کنکور با ده‌ها آزمون سراسری دیگر جایگزین می‌شود و بسیاری از تبعات کنکور نه تنها باقی می‌مانند بلکه به همه سال‌های دوره متوسطه بسط داده می‌شود. برای نمونه آموزشگاه‌هایی که برای موفقیت در تست‌زنی کنکور خدماتی ارائه می‌دادند هم اکنون جهت موفقیت در امتحانات نهایی نیز فعالیت می‌کنند و تعداد آن‌ها در آینده بیشتر خواهد شد. هم‌چنین فشارهای روانی حاصل از کنکور سراسری این بار به شکل دیگری داوطلبان ورود به دانشگاه را درگیر می‌کند. اخیراً با توجه به اجرای طرح جدید، ضروری است تا مطالعات بیشتری در این زمینه انجام گیرد.

آثار و تبعات طرح جدید به دلیل تغییرات به وجود آمده در فرایند سنجش و پذیرش دانشجو به شدت بحث برانگیز است. تاکنون مطالعات بسیاری به بررسی آسیب‌های اجتماعی، آموزشی و روانشناختی کنکور و اثر منفی آن بر دانش‌آموزان پرداخته‌اند، اما در زمینه آثار و تبعات طرح جدید پذیرش کنکور پژوهشی صورت نگرفته است. از این رو شناخت چالش‌ها و مزایای روانشناختی و اجتماعی طرح جدید سنجش و پذیرش دانشجو، به سیاست‌گذاران و دست‌اندرکاران نظام آموزشی کمک می‌کند تا آثار و تبعات طرح جدید را از چشم‌اندازی گسترده‌تر بنگرند. از طرفی با توجه به این که داوطلبان کنکور، ورود به آموزش عالی را مهم‌ترین مرحله زندگی خود تلقی می‌نمایند، پیاده‌سازی طرح جدید سنجش و پذیرش دانشجو با تمام مزایایی که دارد؛ ممکن است مشکلات و چالش‌های بسیاری برای دانش‌آموزان، خانواده‌ها و دست‌اندرکاران نظام آموزشی داشته باشد. لذا پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به این سوال است که چالش‌ها و مزایای روانشناختی-اجتماعی طرح جدید سنجش و پذیرش دانشجو و تأثیرسوابق تحصیلی بر ورود به دانشگاه چگونه است؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

با توجه به اینکه تنها راه ورود به دانشگاه‌های برتر در ایران، شرکت در کنکور است، دغدغه مهم داوطلبان و خانواده‌ها طی دوران مدرسه آمادگی برای حضور در آزمون سراسری و موفقیت در این آزمون است (شاه‌کرمی و همکاران، ۱۴۰۱). آزمون‌های سرنوشت‌ساز همچون کنکور هرچند دارای مزایایی برای نظام‌های آموزشی هستند، اما از طرفی بر ابعاد اجتماعی، روانشناختی و اقتصادی اثرگذار است که منجر به بروز مشکلات جدی در متقاضیان دانشگاه و خانواده‌ها شده است. کنکور قدرت فوق‌العاده‌ای در شکل دادن به مسیرهای زندگی متقاضیان ورود به دانشگاه دارد و به‌عنوان ابزاری برای طبقه‌بندی اجتماعی عمل می‌کند (صفری، ۲۰۱۶). اکثر متقاضیانی که در کنکور ناکام مانده‌اند، احساساتی چون اضطراب، ناامیدی و کسالت تجربه می‌کنند که اغلب منجر به حبس متقاضی در خانه و محرومیت از فعالیت‌های تفریحی و حضور در اجتماع می‌گردد. پرویز (۲۰۲۳) در پژوهشی به بررسی پیامدهای شرکت در کنکور پرداخته است. یافته‌ها نشان داد که متقاضیان ورود به دانشگاه با پیامدهای منفی مختلفی از جمله پیامدهای اجتماعی، اقتصادی، روانی و آموزشی مواجه بوده‌اند. نتایج پژوهش صالحی و یونس^۱ (۲۰۱۲) نیز حاکی از آن است که

والدین اهمیت کنکور را درک کرده‌اند و در تلاش هستند تا محیط مطالعه مناسبی برای فرزندشان فراهم کنند؛ به حدی که بسیاری از والدین با این توجیه که فرزندشان تمرکز کافی برای مطالعه داشته باشد خود را از تماشای تلویزیون و حتی تفریح محروم کرده‌اند.

کنکور علاوه بر شکل‌دهی به آینده شغلی و وضعیت مالی متقاضیان، تأثیر قابل توجهی بر موقعیت اجتماعی و زندگی شخصی آنان نیز دارد (عرب و همکاران، ۲۰۱۷)؛ به همین دلیل تعداد زیادی از والدین نگران موفقیت فرزندشان در این آزمون هستند و سالانه سرمایه‌گذاری قابل توجهی جهت تدریس خصوصی، شرکت در آزمون‌های آزمایشی و تهیه کتاب‌های کمک درسی فرزندانشان می‌کنند. این حجم از فداکاری والدین ناشی از این باور است که کنکور نقطه عطف مهمی در زندگی آن‌ها است که می‌تواند آینده‌ای درخشان برای فرزندشان را تضمین کند. مارویاما^۱ و همکاران (۲۰۲۴) در پژوهشی به بررسی ضرورت برگزاری آزمون‌های ورودی در ورود به دانشگاه پرداخته‌اند. نتایج نشان داد، پس از کرونا، بسیاری از دانشگاه‌ها الزام به ارائه نمرات SAT و ACT را حذف کردند، اما در سال‌های اخیر، برخی مؤسسات بار دیگر استفاده از این آزمون‌ها را در فرآیند پذیرش الزامی کرده‌اند که این موضوع موجب تداوم و تشدید بحث‌ها درباره اثربخشی و عدالت آن‌ها شده است. نمرات آزمون‌ها تنها تا حدی پیش‌بینی‌کننده عملکرد سال اول هستند و با اضافه شدن شاخص‌های دیگر، نقش آن‌ها در پیش‌بینی موفقیت‌های بعدی کاهش می‌یابد. پژوهشگران پیشنهاد می‌کنند از مجموعه‌ای چندبعدی از شاخص‌ها استفاده شود و دانشگاه‌ها پیش از الزام دوباره آزمون‌ها، ارزش واقعی آن‌ها را در محیط خود بررسی کنند. نتایج پژوهش (آسید و آلسید، ۲۰۲۴) نیز حاکی از آن است که فرآیند انتخاب و پذیرش دانشگاه تحت تأثیر عواملی چون مؤلفه‌های تحصیلی، وضعیت اقتصادی-اجتماعی، سیاست‌های پذیرش و ساختار نظام آموزشی است. در کنار معدل و نمرات استاندارد، عواملی مانند درآمد خانواده و دسترسی به منابع مالی نقش تعیین‌کننده‌ای در انتخاب دانشگاه و تصمیم‌گیری درباره کمک‌هزینه‌ها دارند. هم‌چنین، سیاست‌هایی مانند تبعیض مثبت و تفاوت در نظام‌های متمرکز و غیرمتمرکز، بر این فرآیند اثرگذارند. هم‌چنین بر این نکته تأکید می‌کنند که انتخاب‌ها و تصمیم‌های داوطلبان حاصل تعامل پویا میان شرایط فردی، اجتماعی و سیاست‌های نظام آموزشی است؛ چرا که رفتار آن‌ها در این مسیر، بازتابی از تأثیر هم‌زمان عوامل تحصیلی و غیرتحصیلی است. توکلی و وصال (۲۰۲۴) در پژوهشی به بررسی تأثیر کلاس‌های تقویتی خارج از مدرسه بر عملکرد دانش‌آموزان در آزمون سراسری ورودی دانشگاه‌های ایران پرداخته‌اند. نتایج نشان داد که استفاده از تدریس خصوصی، آزمون‌های آزمایشی و منابع آمادگی کنکور به‌طور معنی‌داری باعث بهبود رتبه داوطلبان در آزمون ورودی دانشگاه می‌شود. هم‌چنین، این یافته‌ها حاکی از آن است که رقابت فشرده کنکور موجب ایجاد نابرابری در دسترسی به آموزش عالی شده و خانواده‌های کم‌درآمد فرصت کمتری برای موفقیت دارند، که در نهایت می‌تواند بر درآمد و موقعیت شغلی آینده آن‌ها تأثیر منفی بگذارد. میراشرفی و همکاران (۲۰۱۳) در پژوهشی به بررسی تأثیر عوامل فردی، وضعیت اجتماعی-اقتصادی و زمینه خانوادگی بر پذیرش دانشگاه پرداختند. آن‌ها دریافته‌اند که متغیرهایی مانند شغل والدین، تحصیلات والدین، و وضعیت اجتماعی-اقتصادی خانواده (مانند درآمد) به‌طور قابل توجهی بر نمرات کنکور و پذیرش دانشگاه تأثیر می‌گذارد. به این صورت که متقاضیانی که از طبقه اجتماعی بالایی برخوردارند، در مقایسه با سایر اقشار اجتماعی، احتمال پذیرش بالاتری داشتند. صفری (۲۰۱۶) به بررسی انتقادی دو آزمون مهم کنکور و سمپاد پرداخت. نتایج پژوهش نشان داد این آزمون‌ها به مشکلاتی چون به حاشیه راندن گروه‌های ضعیف، ناعادلانه بودن آزمون‌ها و پیامدهای اجتماعی منفی دامن می‌زند.

با توجه به تعداد روزافزون داوطلبان و محدود بودن ظرفیت دانشگاه‌ها، نوجوان در این دوره با انواع چالش‌ها و هیجانات منفی روبه‌رو است و هیجانات منفی موجب آشفتگی روانی در آن‌ها شده و نوجوان

را در معرض اختلالات مرتبط با اضطراب و استرس قرار می‌دهد (بادن^۱ و همکاران، ۲۰۲۲). هیجان‌ها بر آمادگی، انگیزه، تلاش یادگیرنده، انگیزه مقابله با مشکلات و حتی انتخاب راهبردهای مناسب مطالعه تأثیر دارد (کتونن^۲ و همکاران، ۲۰۱۸). فراگیران هیجانات تحصیلی را اغلب در ارتباط با فعالیت‌ها و پیامدهای پیشرفت تحصیلی به صورت لذت از یادگیری، خستگی در طی آموزش، خشم از الزام در انجام تکالیف، اضطراب و ناامیدی تجربه می‌کنند. (پکران^۳، ۲۰۰۶). پژوهش‌های متعددی ارتباط بین کنکور و مشکلات روانی داوطلبان را تأیید کرده‌اند. مطالعه عرب و همکاران (۲۰۱۷) نشان داد که متقاضیان ورود به دانشگاه به دلیل رقابت سنگین و فشرده، مشکلات عاطفی بسیاری چون ناامیدی و افسردگی را تجربه می‌کنند. در بیشتر مواقع داوطلبانی که نتیجه مورد دلخواه خود را کسب کرده‌اند، حتی بعد از کنکور نیز، با مشکلات روحی و عاطفی مختلفی درگیر هستند. نتایج پژوهش امیدیان و همکاران (۱۳۹۷) نیز نشان داد که استرس به‌عنوان یک پیامد منفی در کنکور، موضوعی است که در همه افراد اعم از موفق و ناموفق تجربه می‌شود. یکی دیگر از آسیب‌های مهم کنکور رقم خوردن سرنوشت فرد در یک روز و چهار ساعت است، این امر فشار زیادی بر متقاضیان وارد می‌کند چون ممکن است به دلایل مختلفی چون خدمت سربازی و ازدواج زود هنگام نتوانند در کنکور سال‌های بعد شرکت کنند. این وضعیت که می‌توان از آن تحت عنوان «اکنون یا هرگز» نام برد، منجر به تشدید تنش‌های روانی متقاضیان می‌گردد. حتی دانش‌آموزانی که با پشتکار بالا برای کنکور آماده شده‌اند ممکن است در برابر اتفاقات غیرمنتظره و چالش‌های روانی تسلیم شوند.

چالش‌ها و آسیب‌های طرح قبلی سنجش و پذیرش دانشجو در قالب کنکور، شورای عالی انقلاب فرهنگی را بر آن داشت تا براساس مصوبه «سیاست‌ها و ضوابط ساماندهی سنجش و پذیرش متقاضیان ورود به آموزش عالی»، اصلاح نظام سنجش و پذیرش دانشجو را در دستور کار قرار دهد؛ به این صورت که سهم نمره کل سابقه تحصیلی را از سال ۱۴۰۲ به ۴۰ درصد قطعی، در کنکور ۱۴۰۳ به ۵۰ درصد قطعی و در کنکور ۱۴۰۴ به ۶۰ درصد قطعی افزایش داد و کنکور را به آزمون اختصاصی محدود کرد. هم‌چنین ماده دوم مصوبه شماره ۳۲۱۷ در شورای عالی انقلاب فرهنگی، سازمان سنجش را ملزم کرد آزمون‌های تخصصی برای هر رشته در سال دو بار برگزار گردد و نتیجه هر آزمون حداکثر برای دو سال برای هر فرد در همان گروه آزمایشی معتبر باشد (شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۴۰۰).

روش‌شناسی پژوهش

در پژوهش حاضر از رویکرد کیفی و از روش تحلیل محتوای عرفی استفاده شد. مشارکت‌کنندگان در این پژوهش، دبیران، مشاوران تحصیلی، دانش‌آموزان و والدین بودند. شرکت‌کنندگان براساس نمونه‌گیری هدفمند ملاک‌مدار انتخاب شدند. معیارهای ورود به پژوهش، دبیران و مشاوران تحصیلی بودند که در دوره متوسطه دوم فعالیت دارند، والدین و دانش‌آموزانی که در کنکور ۱۴۰۳ و ۱۴۰۴ شرکت می‌کنند. برای انتخاب دبیران، معیارهایی نظیر داشتن حداقل پنج سال سابقه تدریس در دوره متوسطه دوم، آشنایی با مسائل آموزشی و روان‌شناختی و تمایل به مشارکت در مصاحبه مدنظر قرار گرفت. هم‌چنین، دغدغه‌مندی نسبت به آینده تحصیلی، روانی و اجتماعی دانش‌آموزان و تلاش برای ایفای نقش فعال و حمایتی در مواجهه با چالش‌های کنکور از دیگر ملاک‌های اصلی انتخاب این گروه بود. در انتخاب مشاوران تحصیلی، معیارهایی همچون داشتن مدرک تحصیلی در حوزه مشاوره، حداقل سه سال سابقه و تجربه عملی در زمینه هدایت تحصیلی دانش‌آموزان برای آمادگی کنکور در نظر گرفته شد. ملاک انتخاب دانش‌آموزان شامل تحصیل در پایه یازدهم و دوازدهم و تجربه شرکت در کنکور سراسری و تمایل به مشارکت صادقانه

1. Bodden
2. Ketonen
3. Pekrun

در مصاحبه و برخورداری از دغدغه‌مندی نسبت به آینده تحصیلی خود از دیگر معیارهای مهم برای انتخاب این گروه به‌شمار می‌رفت. هم‌چنین والدینی در این پژوهش مشارکت داشتند که فرزندشان در مرحله کنکور قرار داشت و نگرانی نسبت به آینده تحصیلی فرزندشان و مشارکت در تصمیم‌گیری‌های آموزشی از ملاک‌های اصلی انتخاب آنان بود. برای جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز، مصاحبه‌های عمیق نیمه‌ساختاریافته و با طرح پرسش باز در بازه‌ی زمانی ۴۰ تا ۶۰ دقیقه انجام شد. مصاحبه با یک سؤال کلی درباره‌ی چالش‌ها و تأثیرات طرح جدید سنجش و پذیرش دانشجو شروع و سؤالات بعدی با توجه به توصیفات ارائه شده توسط شرکت‌کنندگان در طول مصاحبه، برای دست‌یابی به اطلاعات عمیق‌تر پرسیده شد. در این پژوهش به دلیل نوپا بودن طرح جدید سنجش و پذیرش دانشجو و تفاوت برداشت‌ها و تجارب شرکت‌کنندگان، سعی شد از اکثر مطلعین در این خصوص مصاحبه صورت پذیرد. فرایند انجام مصاحبه و جمع‌آوری داده‌ها تا زمان اشباع داده‌ها ادامه یافت. برای رعایت ملاحظات اخلاقی با جلب اطمینان مشارکت‌کنندگان از اینکه کاربرد اطلاعات صرفاً برای اهداف پژوهش می‌باشد، مصاحبه‌ها ضبط شد. بر این اساس، در این پژوهش پس از انجام مصاحبه با ۲۲ نفر از مشارکت‌کنندگان و با رعایت اصل بی‌سینس‌سازی تنوع در نمونه‌گیری هدفمند، داده‌ها تا رسیدن به اشباع نظری گردآوری شد و مضامین تکراری استخراج گردید. جدول شماره ۲، مشخصات مشارکت‌کنندگان در این پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول ۲. مشخصات شرکت‌کنندگان

کد	جنسیت	نقش	تحصیلات	سوابق	کد	جنسیت	نقش	تحصیلات	سوابق
۱	مرد	معلم	دکتری	۲۱ سال	۱۲	مرد	دانش‌آموز	پایه یازدهم	-
۲	زن	دانش‌آموز	پایه یازدهم	-	۱۳	مرد	دانش‌آموز	پایه دوازدهم	-
۳	زن	والدین	دیپلم	-	۱۴	زن	دانش‌آموز	پایه دوازدهم	-
۴	مرد	معلم	ارشد	۱۳ سال	۱۵	مرد	معلم	کارشناسی	۱۰ سال
۵	مرد	دانش‌آموز	پایه دوازدهم	-	۱۶	مرد	معلم	کارشناسی	۱۳ سال
۶	مرد	مشاور	کارشناسی	۲۵ سال	۱۷	مرد	مشاور	کارشناسی	۱۶ سال
۷	مرد	مشاور	ارشد	۱۲ سال	۱۸	زن	معلم	کارشناسی	۱۱ سال
۸	زن	مشاور	دکتری	۱۷ سال	۱۹	مرد	مشاور	ارشد	۵ سال
۹	مرد	مشاور	ارشد	۷ سال	۲۰	زن	دانش‌آموز	پایه دوازدهم	-
۱۰	زن	دانش‌آموز	پشت‌کنکور	-	۲۱	مرد	والدین	کاردانی	-
۱۱	زن	معلم	دکتری	۴ سال	۲۲	زن	والدین	دیپلم	-

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش هفت مرحله‌ای کلایزی استفاده شد. به این منظور، بعد از پایان هر مصاحبه، محتوای آن‌ها به صورت کامل تایپ و کدگذاری باز (اولیه) داده‌ها به‌منظور استخراج مفاهیم اولیه (زیرمقوله‌ها) انجام شد. پس از انجام همه مصاحبه‌ها و استخراج کدهای اولیه، اقدام به کدگذاری محوری و استخراج مفاهیم و سپس ترکیب مفاهیم، مقوله‌بندی و انتخاب تم شد. به‌منظور تأیید روایی و صحت داده‌ها از چهار معیار اعتبار، قابلیت اطمینان، تأییدپذیری و انتقال‌پذیری استفاده شد. برای اطمینان از معتبر بودن داده‌ها، یافته‌های پژوهش به مشارکت‌کنندگان بازگردانده شدند و آن‌ها هماهنگ بودن یافته‌ها را با تجربیات خود تأیید و تصدیق کردند. هم‌چنین فرایند کدگذاری را پژوهشگران جداگانه انجام دادند. نزدیکی کدهای حاصل از نتایج کدگذاری، نشان‌دهنده اعتماد بالایی یافته‌های پژوهش بود. در معیار

تأییدپذیری تلاش شده است که از هرگونه سوگیری در فرایند مصاحبه و استخراج مضامین دوری شود.

یافته‌های پژوهش

چالش‌ها و مزایای روانشناختی-اجتماعی طرح جدید سنجش و پذیرش دانشجو و تأثیر سوابق تحصیلی بر ورود به دانشگاه چگونه است؟

برای پاسخ به سوال پژوهش، متن مصاحبه‌های انجام شده مورد تحلیل قرار گرفت و تم و مقولات و زیرمقولات استخراج شد. جدول ۳ نمونه‌ای از کدگذاری مرحله اول را نشان می‌دهد. در این مرحله ابتدا متن مصاحبه به صورت دقیق و کامل پیاده‌سازی شده و پس از بررسی درستی متن مصاحبه پیاده شده، کدگذاری اولیه یعنی استخراج مفاهیم صورت گرفته است.

جدول ۳. نمونه کدگذاری مرحله اول

متن مصاحبه	مفاهیم
طرح جدید کنکور به جای تعیین سرنوشت فرد در سه ساعت، در بازه زمانی سه ساله طرح شده است. میانگین نهایی در سه سال لحاظ می‌شود ولی با شرط و شروط و رعایت برخی مسائل مهم است. مثل استانداردسازی سؤالات و معلمان باید با روش‌های اصولی تدریس کنند. معلمان باید در مورد روش‌های تدریس با هم اتفاق نظر داشته باشند ولی متأسفانه الان این همسانی و توافق وجود ندارد. برخی مدارس، معلمان ویژه و با تجربه دارند. معلمان باتجربه قطعاً تدریس خوبی دارند و این یعنی بالا رفتن کیفیت آموزش و یادگیری. اولیا دنبال همین معلمان هستند تا فرزندشان با کمک این معلمان نمرات نهایی خوبی کسب کنند ولی همه دانش‌آموزان نمی‌توانند در این مدارس ثبت‌نام کنند. هم‌چنین در طرح جدید، مبنای طرح سوال کتاب‌های درسی هست هر چند سؤالات کمی مفهومی‌تر طرح می‌شود ولی بهتر از طرح قبلی هست که سؤالات تستی فضایی بودند. در زبان برخی سؤالات در حد تافل و آیلتس بود. من خودم تایم گرفتم و دیدم با سرعت عمل بالا هم به سختی می‌توان به سؤالات جواب داد. دانش‌آموز مجبور بود چند درس را یکجا و پشت سرهم جواب داد و طبیعی بود که استرس بالایی داشته باشد و اگر نمی‌توانست مثلاً به ادبیات که درس اول در عمومی بود خوب جواب دهد درس‌های بعدی و هم ممکن بود با استرس جواب دهد. در طرح جدید فشار روحی تقسیم میشه به طول سه سال تحصیلی و قطعاً به آرامش و پیشرفت بچه‌ها کمک می‌کنه.	جایگزینی تعیین سرنوشت سه ساعته با فرایند سه ساله در نظر گرفتن معدل نهایی سه سال متوسطه لزوم استانداردسازی سؤالات نهایی تدریس اصولی معلمان نیاز به هماهنگی معلمان در اتخاذ شیوه‌های تدریس نبود توافق بین معلمان در روش تدریس ادامه‌ی نابرابری با توجه به تفاوت سطح مدارس افزایش کیفیت یادگیری از طریق تدریس مؤثر معلمان باتجربه تبعیض آموزشی دسترسی نابرابر به معلمان باتجربه برای همه‌ی دانش‌آموزان استناد به محتوای کتاب‌های درسی در طراحی سؤالات طرح سؤالات مفهومی در طرح جدید کمبود زمان در طرح قبلی تجربه استرس به دلیل آزمون متمرکز و فشرده در طرح قبلی توزیع استرس در بازه‌ی زمانی سه‌ساله بهبود شرایط روحی و عملکرد در امتحانات نهایی

پس از تحلیل متن مصاحبه‌های انجام شده، تم و مقولات و زیرمقولات استخراج شد. چهار تم (آسیب‌شناسی طرح پیشین پذیرش، چالش‌های فرایندی تحقق اهداف تعیین شده در طرح جدید، مزایای پیاده‌سازی طرح جدید و ملاحظات پیشنهادی بهبود وضعیت موجود) شناسایی شد. جدول شماره ۴ آسیب‌شناسی طرح پیشین پذیرش و مقولات و زیرمقولات مرتبط با آن را نشان می‌دهد.

جدول ۴. تم آسیب‌شناسی طرح پیشین پذیرش

تم	مقولات	زیرمقولات
آسیب‌شناسی طرح پیشین پذیرش	ضعف‌های فنی-اجرایی	تقلب علمی در جلسات آزمون عدم اعمال ضریب تمییز در طرح قبلی تأثیر منفی استرس زمان بر سرعت عمل دانش‌آموز داشتن احساس منفی نسبت به کنکور
	آسیب‌های روانشناختی-عاطفی	تأثیر اتفاقات غیرمنتظره بر عملکرد دانش‌آموز استرس بالای دانش‌آموزان شیوع اختلالات روانی دلزدگی از دروس عمومی
	مشکلات فرهنگی-اقتصادی	تأثیر محیط زندگی و امکانات بر موفقیت آسیب‌پذیر بودن قشر ضعیف جامعه استفاده معلمان از روش‌های نامناسب آموزشی حفظ صوری سوالات در برخی دروس جوابگو نبودن محتوای کتب درسی تعدد دروس در کنکور
	شرایط آموزشی-تحصیلی نامناسب	تقابل آموزش مدرسه‌محور و آموزش کنکورمحور اتکا به دروس عمومی جهت کسب رتبه خوب حجم بالای محتوای دروس عمومی محدودیت آزمون‌های چند گزینه‌ای پاسخ حدسی به سوالات چند گزینه‌ای طراحی سوالات غیراستاندارد
	عدم انجام ارزشیابی اصولی	تأثیر روش ارزشیابی بر فعالیت‌های آموزش و یادگیری

مسئله‌ای که اکثر دانش‌آموزان در دوره متوسطه دوم به خصوص سال دوازدهم با آن مواجه هستند، مسئله کنکور و ورود به دانشگاه است. اهمیت برگزاری این آزمون موجب می‌گردد تا نظام آموزشی و بالآخر دانش‌آموزان و والدین دچار چالش‌هایی گردند. مقوله‌های «ضعف‌های فنی-اجرایی»، «آسیب‌های روانشناختی-عاطفی»، «مشکلات فرهنگی-اقتصادی»، «شرایط آموزشی-تحصیلی نامناسب» و «عدم انجام ارزشیابی اصولی» به‌عنوان مقوله‌های تم «آسیب‌شناسی طرح پیشین پذیرش» دسته‌بندی شدند. عملکرد نظام آموزش عالی تا حدود زیادی وابسته به کیفیت آزمون سراسری و فرایندهای اجرایی آن است؛ در صورتی که اجرای آزمون سراسری از وضعیت مطلوبی برخوردار نباشد، اثر سوء خود را بر نظام آموزش عالی خواهد گذاشت (محمدی و همکاران، ۱۴۰۱). یکی از مقوله‌های اصلی «ضعف‌های فنی-اجرایی» است که زیر مقوله‌های «تقلب علمی در جلسات آزمون» و «عدم اعمال ضریب تمییز در طرح

قبلی» در آن جای گرفتند. «تقلب علمی در جلسات آزمون»: هرچند، روند برگزاری کنکور، با نظارت‌های دقیق انجام می‌شود، اما، متأسفانه، برخی از داوطلبین یا افراد غیرشرکت‌کننده، با انگیزه تضمین قبولی و یا کسب درآمد، اقدام به انجام اعمال متقلبانه، در رابطه با آزمون می‌کنند. «در طرح قبلی چون فقط یک جلسه آزمون داشتیم طبیعتاً امکان تقلب بالا بود و مشخص است که فردی بتواند در آزمون کنکور با تقلب جواب دهد احتمالش بیشتر از زمانی است که در چندین آزمون نهایی با تقلب جواب دهد» (کد ۵). «عدم اعمال ضریب تمییز»: «طرح قبلی طرحی بود که تا حدودی ضریب تمییز درستی نداشت. ضریب تمییز را از این نظر به کار می‌برم که یک آزمون باید جنبه این را داشته باشد تا بتواند به خوبی یک دانش‌آموزی که خوانده و دانش‌آموزی که نخوانده را از هم جدا کند» (کد ۱۱).

«آسیب‌های روانشناختی-عاطفی» و زیرمقوله‌های متناظر آن «تأثیر منفی استرس زمان بر سرعت عمل دانش‌آموز»، «داشتن احساس منفی نسبت به کنکور»، «تأثیر اتفاقات غیرمنتظره بر عملکرد دانش‌آموز»، «استرس بالای دانش‌آموزان»، «شیوع اختلالات روانی» و «دلزدگی از دروس عمومی» با توجه به نقش آرامش روانی بر عملکرد دانش‌آموزان دارای اهمیت است. «تأثیر استرس بر سرعت عمل دانش‌آموز»: «فراگیر هر چقدر از نظر علمی قوی باشد، استرس بر سرعت عمل او تأثیر می‌گذارد چون ۴۰ ثانیه برای سؤالات عمومی و یک دقیقه تا ۹۰ ثانیه برای سؤالات اختصاصی وقت دارد» (کد ۶). «داشتن احساس منفی نسبت به کنکور»: «تحمل استرس زیاد در زمان آمادگی برای کنکور باعث می‌شود تا دانش‌آموزان احساس مثبتی نسبت به کنکور نداشته باشند و همین احساس منفی می‌تواند دلیل مهمی برای عدم موفقیت در کنکور باشد» (کد ۹). «تأثیر اتفاقات غیرمنتظره»: «طرح قبلی همیشه به روز کنکور ختم می‌شد یعنی سرنوشت فرد به روز کنکور بستگی داشت. بارها شده بود که دانش‌آموز خیلی قوی مشکلی در روز کنکور برایش پیش می‌آمد مثل بیماری و مرگ عزیزان و دانش‌آموز حاصل حداقل یک سال زحمت و تلاش را از دست می‌داد» (کد ۸). «شیوع اختلالات روانی»: «من به‌عنوان مشاور واقعا صحنه‌هایی را دیده‌ام که قلبم را جریحه‌دار کرده است. دانش‌آموزان خیلی خوبی که به دلیل نتیجه ضعیف در کنکور دچار وسواس و بیماری روحی شده‌اند» (کد ۶). «دلزدگی از دروس عمومی»: «اونقدر هم ضروری نیست دانش‌آموز دروس عمومی را در حد کنکور و تست‌زنی یاد بگیرد. به خصوص دروسی مثل دینی که باید راهنمای زندگی دانش‌آموز باشد و نباید آنقدر استرس‌زا باشد که به جای راهنما بودن، دانش‌آموز را درگیر حفظ مطالب کند» (کد ۳).

با توجه به کدگذاری‌ها، زیرمقوله‌های «تأثیر محیط زندگی و امکانات بر موفقیت» و «آسیب‌پذیر بودن قشر ضعیف جامعه» در مقوله «مشکلات فرهنگی-اقتصادی» قرار گرفتند. هر ساله تعداد زیادی از دانش‌آموزان دغدغه پذیرفته شدن در رشته‌های مطرح و دانشگاه‌های معتبر را در ذهن می‌پروراندند. قبولی در کنکور نقطه امید برای بسیاری از دانش‌آموزان و خانواده‌های آنها است تا بتوانند تحرک اجتماعی یافته و موقعیت اجتماعی‌شان را بهبود بخشند (کریمی و همکاران، ۱۳۹۷). «تأثیر شرایط و امکانات محیط زندگی بر موفقیت»: «هر کس به امکانات کافی دسترسی داشت می‌توانست کلاس خصوصی شرکت کند، بسته‌های آنلاین تهیه کند و کتاب‌های کمک درسی تهیه کند و کسی که شرایط اقتصادی مناسبی نداشت عملاً از رقبا عقب می‌ماند» (کد ۱۶). «آسیب‌پذیر بودن قشر ضعیف جامعه»: «کسی که وضع مالی خوبی دارد می‌تواند به راحتی فرزندش را در کلاس‌های خصوصی، کلاس‌های کنکور و مدارس غیرانتفاعی ثبت‌نام کند ولی خانواده‌های طبقه پایین متأسفانه توان مالی کافی جهت آماده کردن این امکانات را ندارد» (کد ۲۱).

«شرایط آموزشی-تحصیلی نامناسب» مقوله اصلی دیگری است که هفت زیرمقوله «استفاده معلمان از روش‌های نامناسب آموزشی»، «حفظ صوری سؤالات در برخی دروس»، «جوابگو نبودن محتوای کتب درسی»، «تعدد دروس در کنکور»، «تقابل آموزش مدرسه‌محور و آموزش کنکور‌محور»، «اتکا به دروس

عمومی جهت کسب رتبه خوب» و «حجم بالای محتوای دروس عمومی» را شامل می‌شود. «استفاده معلمان از روش‌های نامناسب آموزشی»: «مشکل اصلی طرح قبلی این بود که معلمان مجبور بودند با روش‌هایی تدریس کنند که دانش‌آموز بتواند در کمترین زمان به جواب درست برسد، به همین خاطر اغلب به برخی ترفندها اتکا می‌کردند» (کد ۱۹). «حفظ صوری سؤالات در برخی دروس»: «هر کس حفظیات خوبی داشت موفق‌تر بود. خیلی از سؤالات دروس عمومی و دانش‌آموز می‌توانست با حفظ جواب دهد مثلاً حفظ آیات و کلمات مهم در دینی» (کد ۴). «جوابگو نبودن محتوای کتب درسی»: «در مورد درس زبان همه می‌دانند کتاب‌های درسی به هیچ عنوان جوابگوی سؤالات کنکور نبود و در کنار کتاب درسی، چندین کتاب کمک درسی باید خوانده شود. همه نمی‌توانند کمک درسی تهیه کنند» (کد ۱). «تعدد دروس در کنکور»: «یک دانش‌آموز مجبور بود در یک بازه زمانی کوتاه به صورت فشرده و پشت سرهم ادبیات را یادآوری کند که درس سختی است. بعد در ادامه عربی، بعد چند دقیقه دینی و زبان و بلافاصله بدون لحظه‌ای توقف دروس اختصاصی. به نظرم مدیریت هم‌چنین آزمونی از عهده همه دانش‌آموزان بر نمی‌آید» (کد ۹). «تقابل آموزش مدرسه‌محور و آموزش کنکور‌محور»: «در طرح قبلی دانش‌آموز برای اینکه در کنکور موفق شود صرفاً درگیر تست‌زنی بود و از مطالب کتاب‌های درسی و آموزش‌هایی که در مدرسه اتفاق می‌افتاد فاصله گرفته بود. یادگیری سطحی بود» (کد ۱۱). «اتکا به دروس عمومی جهت کسب رتبه خوب»: «در طرح قبلی بیشتر دانش‌آموزان تجربی با درصدهای بالای دروس عمومی و درصدهای متوسط گاه‌ها پایین دروس اختصاصی رتبه‌های خوبی کسب می‌کردند و حتی کسانی را می‌شناسم که داروسازی قبول شده‌اند. آیا دانش‌آموز ما برای ادامه تحصیل و موفقیت در داروسازی به پایه تحصیلی قوی در دروس اختصاصی مثل زیست نیاز ندارد؟» (کد ۴). «حجم بالای محتوای دروس عمومی»: «حجم دروس عمومی در کنکور به حدی زیاد بود که دانش‌آموز این مشکل و داشت که چگونه می‌توانم در یک سال و به خصوص نزدیک کنکور دروس عمومی سه سال را با هم مطالعه و مرور کنم و در روز کنکور هم این حجم از محتوا را به یاد بیاورم» (کد ۲۰).

آسیب دیگر طرح قبلی کنکور «عدم انجام/ارزشیابی/اصولی» بود و زیر مقوله‌های «محدودیت آزمون‌های چندگزینه‌ای»، «پاسخ حدسی به سؤالات چندگزینه‌ای»، «طراحی سؤالات غیراستاندارد» و «تأثیر روش ارزشیابی بر فعالیت‌های آموزش و یادگیری» را شامل می‌شود. شیوه ارزشیابی کنکور و نظام سنجش آموزش عالی کشور بر اهداف و برنامه‌های آموزشی و درسی مدرسه‌ای کشور سایه افکنده است. امروزه دامنه آزمون‌های تستی در سیستم آموزشی کشور حتی به دوره تحصیلات ابتدایی نیز کشیده شده و دانش‌آموزان برای موفقیت در آزمون‌های مدارس سمپاد با انواع و اقسام آزمون‌های چهارگزینه‌ای درگیر شده‌اند. «محدودیت آزمون‌های چندگزینه‌ای»: «آزمون چندگزینه‌ای باعث می‌شود که معلمان تشویق شوند روش موفقیت در تست زدن را آموزش دهند. مدرسه جایی برای تمرین توانایی موفقیت در آزمون سراسری در میان معلمان، دانش‌آموزان، والدین و مدیران آموزشگاه‌ها و مراکز تقویتی در نظر گرفته شود» (کد ۹). یکی از نگرانی‌هایی که اغلب در پاسخ به سؤالات چندگزینه‌ای در کنکور وجود دارد، پاسخ حدسی داوطلبان است. دو حالت در این مورد وجود دارد. در حالت اول داوطلب هیچ نظری در مورد گزینه‌ها ندارد و به صورت حدسی یکی از گزینه‌ها را انتخاب می‌کند. این حالت در کنکور به ندرت اتفاق می‌افتد چون با نمره منفی همراه خواهد بود. حالت دوم زمانی است که داوطلب براساس استدلال خود و با تکیه بر دانش نسبی خود سعی دارد با رد گزینه‌ها، جواب درست تست را حدس زند. این حالت اغلب در کنکور اتفاق می‌افتد. «برخی از دانش‌آموزان به دنبال مسیر کوتاه و راحت برای موفقیت هستند و از آنجایی که سؤالات کنکور سراسری اغلب از قوانین احتمال پیروی می‌کنند؛ احتمال درست بودن و غلط بودن هر چهار گزینه را بررسی می‌کنند و شانسی جواب می‌دهند» (کد ۱۶). «طراحی سؤالات غیراستاندارد»: «گاه‌ها داوطلبان با سؤالاتی روبه‌رو می‌شوند که هرگز در طول ماه‌ها درس خواندن، در کتاب‌های درسی ندیده‌اند و سؤالات

فضایی طرح می‌شود. سؤالات گاهاً به حدی دشوار است که داوطلبان مجبور می‌شوند با هزینه‌های بالا به آموزشگاه‌ها پناه ببرند تا بلکه بتوانند سال بعد موفق شوند» (کد ۷). «تأثیر روش ارزشیابی بر فعالیت‌های آموزش و یادگیری»: «وقتی معلم و دانش‌آموز می‌دانند که قرار است برای کنکور و سؤالات تستی آماده شوند، هنگام آموزش و مطالعه سعی می‌کنند به جزییات توجه کنند و با این تصور بخوانند که از این مطلب چگونه تست طرح می‌شود» (کد ۱).

جدول ۵. چالش‌های فرایندی تحقق اهداف تعیین شده در طرح جدید

تم	مقولات	زیرمقولات
		آگاهی ناکافی والدین
		انتظارات غیرمعقول از فرزندان
	چالش‌های فرهنگی-اقتصادی خانواده‌ها	عدم درک دشواری‌های طرح جدید
		دغدغه ثبت‌نام دانش‌آموزان در مدارس برتر
		تحمیل فشار مالی بر خانواده‌ها
		ضعف توجه معلمان به روش‌های تدریس مناسب
		عدم تسلط معلمان جدیدالاستخدام بر محتوای برنامه درسی
	ضعف عملکردی معلمان	عدم تدریس معلمان متناسب با مدرک تحصیلی
		لزوم مراجعه به کلاس‌های تقویتی
		سردرگمی معلمان در همراهی با طرح جدید
		مقاومت معلمان در برابر تغییر
		عدم بودجه‌بندی اصولی
	عدم سیاست‌گذاری دقیق	وجود محدودیت زمانی در ارائه برخی از دروس
		بهره‌گیری مدارس خاص از معلمان برتر
	نابرابری در دسترسی به امکانات آموزشی و تحصیلی	تضییع حق قشر ضعیف جامعه
		نبود معلمان کارآمد در برخی مدارس شهری و روستایی
		امکانات محدود برخی مدارس شهری و روستایی
		تغییرات مکرر در شیوه‌نامه طرح جدید پذیرش دانشجو
		ابهام در بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌های طرح جدید
		راهنمایی ناقص و غیراصولی دانش‌آموزان
	وجود موانع ساختاری	عدم امکان شرکت همزمان در کنکور فرهنگیان و سراسری
		تأثیر منفی آموزش مجازی بر آموزش و یادگیری
		وجود بستر تشکیل مافیای کنکور
		کاهش اهمیت دروس عمومی

منظور از چالش، وجود مسائل و مشکلاتی است که در راستای پیاده‌سازی طرح جدید سنجش و

پذیرش دانشجو وجود دارد و تحقق اهداف تعیین شده این طرح را با مشکل مواجه می‌کند. نتایج مصاحبه با شرکت‌کنندگان روشن ساخت که تحقق اهداف تعیین شده در طرح جدید با «چالش‌های فرهنگی-اقتصادی خانواده‌ها»، «ضعف عملکردی معلمان»، «عدم سیاست‌گذاری دقیق»، «نابرابری در دسترسی به امکانات آموزشی و تحصیلی» و «وجود موانع ساختاری» همراه هست که به‌عنوان مقوله‌های تم «چالش‌های فرایندی تحقق اهداف تعیین شده در طرح جدید» قابل بررسی است (جدول ۵).

«چالش‌های فرهنگی-اقتصادی خانواده‌ها» یکی از چالش‌های اصلی اجرای طرح جدید است که زیر مقوله‌های «آگاهی ناکافی والدین»، «انتظارات غیرمعقول از فرزندان»، «عدم درک دشواری‌های طرح جدید»، «دغدغه ثبت‌نام دانش‌آموزان در مدارس برتر» و «تحمیل فشار مالی بر خانواده‌ها» در آن جای دارند. «آگاهی ناکافی والدین»: «برای اجرای طرح جدید باید از قبل اطلاعاتی به دانش‌آموزان و خانواده‌ها داده شود. هر کس نظری می‌دهد. همه سردرگم شدیم. الان من پایه‌پای دخترم دارم تلاش می‌کنم بینم چه کار کنیم که دخترم قبول شود. دایم در فضای مجازی و صفحات مشاوران مختلف مطالعه می‌کنم» (کد ۳). «انتظارات غیرمعقول از فرزندان»: «اعضای خانواده از من توقع بالایی دارند. طرح جدید واقعا آدم و سردرگم کرده ولی پدر و مادرم می‌گویند چطور همه می‌خوانند تو خودت تنبلی می‌کنی» (کد ۱۰). «عدم درک دشواری‌های طرح جدید»: «پدر و مادرم فکر می‌کنند امتحانات نهایی خیلی راحت هستند. می‌گویند راحت با امتحانات مدرسه می‌توانی بهترین رتبه را بیاوری. ولی چطور هم برای نهایی بخوانیم و هم برای کنکور» (کد ۱۳). «دغدغه ثبت‌نام دانش‌آموزان در مدارس برتر»: «اکثر مدارس برتر معلمانی دارند که سابقه درخشان در تدریس کنکوری و نمرات بالای دانش‌آموزان را دارند و ما به دنبال مدارس هستیم تا قبولی فرزندان تضمین شود» (کد ۲۲). «تحمیل فشار مالی بر خانواده‌ها»: «اینجور مواقع بیشترین ضربه را والدین می‌خورند. هزینه خانواده‌ها بیشتر شده. چون خود امتحانات نهایی آنقدر بولد شده که کلاس‌های شب امتحان نهایی و کتاب نهایی هزینه‌ها را بیشتر کرده است» (کد ۶).

«ضعف عملکردی معلمان» یکی از چالش‌های اصلی درخور توجه برای تحقق اهداف تعیین شده در طرح جدید است که زیر مقوله‌های «ضعف توجه معلمان به روش‌های تدریس مناسب»، «عدم تسلط معلمان جدیدالاستخدام بر محتوای برنامه درسی»، «عدم تدریس معلمان متناسب با مدرک تحصیلی»، «لزوم مراجعه به کلاس‌های تقویتی»، «سردرگمی معلمان در همراهی با طرح جدید»، و «مقاومت معلمان در برابر تغییر» را شامل می‌شود. کیفیت و شایستگی معلمان و مشارکت فعال آن‌ها برای موفقیت‌آمیز بودن آموزش و پیشبرد اهداف تعیین شده در طرح جدید ضرورتی انکارناپذیر است. «ضعف توجه معلمان به روش‌های تدریس مناسب»: «چند سالی هست که با همکاران در ارتباطم و با هم در مورد تدریس مان صحبت می‌کنیم. متأسفانه تدریس‌های برخی از معلمان به روش سنتی است» (کد ۱۸). «عدم تسلط معلمان جدیدالاستخدام بر محتوای برنامه درسی» «معلمان تازه کار چون تجربه کافی ندارند نمی‌توانند بر محتوای کتاب درسی و اهداف اصلی دروس تسلط داشته باشند. دوره‌های بدو خدمت هم توانایی لازم را در معلمان ایجاد نمی‌کند» (کد ۱). گاهی به دلیل کمبود معلم نیز شاهد «عدم تدریس معلمان متناسب با مدرک تحصیلی» هستیم که می‌تواند تبعات جبران‌ناپذیری بر آینده دانش‌آموزان داشته باشد. «کمبود معلم مشکل اصلی است. معلم ریاضی، زبان تدریس می‌کند. حتی در مدرسه ما معلم شیمی، هنر تدریس می‌کند» (کد ۱۵). «لزوم مراجعه به کلاس‌های تقویتی»: «اگر معلم نتواند خوب تدریس کند، بچه‌ها به سمت کلاس‌های تقویتی کشیده می‌شوند که عدالت آموزشی را زیر سؤال می‌برد» (کد ۹). «سردرگمی معلمان در همراهی با طرح جدید»، و «مقاومت معلمان در برابر تغییر» دو چالش مهم دیگری است که می‌تواند روند تحقق اهداف طرح جدید را با مشکل مواجه کند. «مقاومت بیشتر معلمان اکثراً به خاطر خود طرح نیست، بلکه اجرای ناگهانی طرح جدید بدون برگزاری حتی یک دوره است» (کد ۱۹). «بیشتر معلمان ما چون با طرح قبلی کنکور داده‌اند و به آن صورت آموزش دیده‌اند، اصرار به ادامه طرح قبلی

دارند» (کد ۱۷).

مقوله اصلی «عدم سیاست‌گذاری دقیق» در قالب دو زیرمقوله «جمع‌بندی ناقص دروس به دلیل زمان برگزاری کنکور» و «وجود محدودیت زمانی در ارائه برخی از دروس» مطرح است. «جمع‌بندی ناقص دروس به دلیل زمان برگزاری کنکور»: «مدارس باید زودتر بودجه‌بندی دوازدهم را تمام کنند و دانش‌آموزان بعد از عید به مدرسه نروند. تا فرصت داشته باشند آنچه خوانده‌اند را جمع‌بندی کنند. آمادگی برای کنکور اردیبهشت و همزمان رفتن به مدرسه واقعاً سخت است» (کد ۱۱). «وجود محدودیت زمانی در ارائه برخی از دروس»: «باید زمان کافی برای تدریس همزمان برای آمادگی نهایی و کنکور وجود داشته باشد، در حالی که زمان داده شده به درس‌ها به خصوص دروس خیلی کم است» (کد ۸).

زیرساخت‌ها و امکانات و تجهیزات فیزیکی و امکانات آموزشی از جمله پیش‌نیازهای ضروری پیاده‌سازی هر طرح جدید است. هر یک از دانش‌آموزان به فراخور استعدادشان باید از امکانات آموزشی مناسب برخوردار باشند تا بتوانند موفق شوند. با این وجود برابری آموزشی و وجود فرصت‌های برابر به یکی از چالش‌های جدی نظام آموزشی تبدیل شده است. «برابری در دسترسی به امکانات آموزشی و تحصیلی» چالش مهمی است که اگر مورد توجه قرار نگیرد می‌تواند روند اجرای طرح جدید را با مشکل مواجه کند. طبق دیدگاه شرکت‌کنندگان، این مقوله در قالب زیرمقوله‌های «بهره‌گیری مدارس خاص از معلمان برتر»، «تضییع حق قشر ضعیف جامعه»، «نبود معلمان کارآمد در برخی مدارس شهری و روستایی» و «امکانات محدود برخی مدارس شهری و روستایی» قابل بررسی است. «بهره‌گیری مدارس خاص از معلمان برتر»: «برخی از مدارس، معلمان با سابقه و با تجربه دارند. متأسفانه همه امکان دسترسی به این مدارس را ندارند. مثل مدارس سمپاد و غیرانتفاعی» (کد ۱). «تضییع حق قشر ضعیف جامعه»: «در طرح جدید اگر کسی اطلاعات کافی نداشته باشد، مجبور است به مشاور مراجعه کند یا در مورد امتحانات نهایی آنقدر دانش‌آموزان تحت فشار هستند که فکر می‌کنند اگر به کلاس تقویتی نروند نمره خوب نمی‌گیرند. فرزندان خانواده‌های ضعیف حتی قوی هم باشد، آسیب می‌بینند» (کد ۶). «نبود معلمان کارآمد در برخی مدارس شهری و روستایی»: «بلندگوی مدرسه ما خراب بود. از لسینینگ هیچی نشنیدم و نتوانستم به سؤالات بخش لسینینگ جواب دهم. رفت و آمد به شهر برای امتحان نهایی هم برای دانش‌آموز مشکل است» (کد ۲). «امکانات محدود برخی مدارس شهری و روستایی»: «در مدارس روستایی اکثر سرباز معلمان تدریس می‌کنند یا معلمانی که تازه استخدام شده‌اند که عملاً تجربه لازم را ندارند و بر محتوای کتاب‌ها هم تسلط ندارند» (کد ۶).

یکی دیگر از مقوله‌های بسیار مهم و قابل توجه «وجود موانع ساختاری» در مسیر تحقق اهداف طرح جدید است که در قالب زیرمقوله‌های «تغییرات مکرر در شیوه‌نامه طرح جدید پذیرش دانشجو»، «ابهام در بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌های طرح جدید»، «راهنمایی ناقص و غیراصولی دانش‌آموزان»، «عدم امکان شرکت همزمان در کنکور فرهنگیان و سراسری»، «تأثیر آموزش مجازی بر آموزش و یادگیری»، «وجود بستر تشکیل مافیای کنکور» و «کاهش اهمیت دروس عمومی» توسط مصاحبه‌شوندگان مطرح شد. «تغییرات مکرر در شیوه‌نامه طرح جدید پذیرش دانشجو»: «طرح جدید هر روز با بخشنامه‌های رنگارنگ همه را درگیر کرده است و تلاش می‌کنند که صیقلی در طرح جدید بدهند ولی این صیقل طرح جدید را برق نمی‌اندازد. ای کاش مسئولان هر چه زودتر این طرح و نهایی کنند تا از سردگمی دربیاییم» (کد ۲). «ابهام در بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌های طرح جدید»: «شیوه‌نامه مبهمه. متأسفانه کمتر کسی اطلاعات کاملی دارد. به خصوص در مورد دانش‌آموزانی که سال‌ها قبل دیپلم گرفته‌اند» (کد ۵). «راهنمایی ناقص و غیراصولی دانش‌آموزان»: «به خاطر راهنمایی‌های نادرست بچه‌ها وسواسی شده‌اند، استرس گرفته‌اند. هر کس از راه می‌رسد مشاور و متخصص کنکور است. در طرح قبلی اگر دانش‌آموز ادبیات را ۶۰ می‌زد، فکر نمی‌کرد که قبول نمی‌شود. الان اینجوری نیست. معلمان می‌گویند در نهایی اگر به جای ۲۰، ۱۹/۵

بگیرید حداقل ۵۰۰ رتبه جابه‌جا می‌شوید» (کد ۹). «عدم امکان شرکت همزمان در کنکور فرهنگیان و سراسری»: «الان دو کنکور برگزار می‌شود. یکی فرهنگیان و یکی سراسری که از هم جدا شده‌اند و کسی که در کنکور فرهنگیان انتخاب رشته می‌کند، نمی‌تواند در کنکور سراسری انتخاب رشته کند. دانش‌آموز حق انتخاب ندارد. شاید یکی دانشگاه فرهنگیان قبول نشود و بخواهد سراسری بخواند» (کد ۱۳). «تأثیر منفی آموزش مجازی بر آموزش و یادگیری»: «مسئله دیگر این است که طرح قبلی قبل از کرونا بود و طرح جدید بعد از کرونا برگزار می‌شود. در آموزش‌های آنلاین، بچه‌ها خیلی ضعیف شده‌اند. تسلط عمیق بر محتوا لازمه کنکوره» (کد ۱۰). «وجود بستر تشکیل مافیای کنکور»: «عملاً در این مدت کم شاهد هستیم که مافیای جدیدی به کنکور اضافه شده است مثل مافیای کنکور فرهنگیان، مافیای نهایی. قبلاً یک مافیا داشتیم الان چندین مافیا اضافه شده است. در این اوضاع بعضی‌ها از آب گل‌آلود ماهی می‌گیرند و جیب خانواده‌ها را خالی می‌کنند و با روح و روان همه بازی می‌کنند» (کد ۱۷). در مورد «کاهش اهمیت دروس عمومی» معلمان و دانش‌آموزان نظر متفاوتی مطرح کرده‌اند: نظر یکی از معلمان به این شرح است: «در کنکور سوالات ادبیات خیلی خشک و سخت بود مثل دستور. در درس ادبیات لازم هست که علاوه بر پرورش سواد ادبی، در دانش‌آموز ذوق ادبی هم پرورش داد که کنکور عملاً دست ما معلمان را می‌بست» (کد ۱۵). اما نظر دانش‌آموزان کاملاً متفاوت از معلمان می‌باشد. «چون دروس عمومی از کنکور حذف شده است خواه ناخواه این فکر در ما ایجاد شده است که چند روز مانده به امتحانات نهایی عمومی و می‌خوانیم. الان که اواسط سال هست بهتر هست بیشتر اختصاصی کار کنیم چون هم قرار است از اختصاصی‌ها در کنکور جواب دهیم و هم نهایی بدهیم» (کد ۱۴).

جدول ۶. مزایای پیاده‌سازی طرح جدید

تم	مقولات	زیرمقولات
		موفقیت دانش‌آموز در بازه زمانی سه ساله تحصیلی
		فرصت ترمیم سوابق تحصیلی
		ذخیره تراز کنکور تا دو سال تحصیلی
	تسهیل شرایط موفقیت	نبود نمره منفی در امتحانات نهایی و امکان کسب نمره برای هر بخش از پاسخ داده شده
		تأثیر مثبت حذف دروس عمومی از کنکور
		اختصاص زمان کافی برای حل سؤالات اختصاصی
		سهولت آمادگی برای آزمون‌های نهایی
		طرح سؤالات آزمون‌های نهایی از محتوای کتب درسی
	توجه به ارزشیابی علمی و اصولی	امکان طراحی انواع سوالات
		عدم احتمال تقلب به علت تعدد آزمون‌های نهایی
		سنجش دقیق‌تر آزمون‌های نهایی
		اهمیت یافتن مدرسه و تدریس معلمان
		یادگیری مفهومی به جای تاکید صرف بر تست‌زنی
	بهبود وضعیت آموزشی	ضرورت مطالعه مفهومی کتب درسی
		شناسایی بهتر استعدادهای دانش‌آموزان

امکان رفع اشکال و بدفهمی دروس در پایه‌های پایین‌تر
پذیرش در رشته‌های خاص منوط به تسلط بر دروس اختصاصی
افزایش انگیزه دانش‌آموزان

مدیریت بهتر استرس در آزمون‌های نهایی
توانمندسازی روان‌شناختی
بهبود تلاش و مسئولیت‌پذیری معلمان و دانش‌آموزان
تقویت مهارت‌های تاب‌آوری (مهارت‌های روانشناختی)

اصلاح نظام سنجش و پذیرش دانشجو جهت رفع عواقب منفی کنکور که در قالب تم «آسیب‌شناسی طرح پیشین پذیرش» مورد بررسی قرار گرفت، آغازگر پیاده‌سازی طرح جدید و گسترش پیامدهای مثبت مورد نظر نظام‌های آموزشی است. طرح جدید سنجش و پذیرش دانشجو از جنبه ماهیت، علاوه بر اشتراکاتی که با طرح پیشین دارد، ویژگی‌ها و مزایای خاص خود را دارد و از این‌رو لازم است مزایای پیاده‌سازی مصوبه جدید کنکور با نظر به دیدگاه مصاحبه‌شوندگان مورد بررسی قرار گیرد. مقوله‌های «تسهیل شرایط موفقیت»، «توجه به ارزشیابی علمی و اصولی»، «توجه به ارزشیابی علمی و اصولی»، «بهبود وضعیت آموزشی» و «توانمندسازی روان‌شناختی» به‌عنوان مقوله‌های تم «مزایای پیاده‌سازی طرح جدید» دسته‌بندی شدند (جدول ۶).

«تسهیل شرایط موفقیت» یکی از مقوله اصلی مستخرج از مصاحبه‌ها بود که شامل هفت زیرمقوله «موفقیت دانش‌آموز در بازه زمانی سه ساله تحصیلی»، «فرصت ترمیم سوابق تحصیلی در خرداد ماه»، «ذخیره تراز کنکور تا دو سال تحصیلی»، «نبود نمره منفی در امتحانات نهایی و امکان کسب نمره برای هر بخش از پاسخ داده شده»، «تأثیر مثبت حذف دروس عمومی از کنکور»، «اختصاص زمان کافی برای حل سؤالات اختصاصی» و «سهولت آمادگی برای آزمون‌های نهایی» است. «موفقیت دانش‌آموز در بازه زمانی سه ساله تحصیلی»: «دانش‌آموزی که می‌خواهد یک نتیجه قابل قبول بگیرد، یک فرصت سه ساله دارد تا بتواند کم کم خودش را آماده کند و نمرات پایین را جبران کند» (کد ۸). «فرصت ترمیم سوابق تحصیلی»: «در خرداد ماه آزمون ترمیم معدل برگزار می‌شود و دانش‌آموزی که نمره خوبی نگرفته است می‌تواند جبران کند». «ذخیره تراز کنکور تا دو سال تحصیلی»: «اگر کسی امسال مثلاً تراز ۸۵۰۰ کسب کرد و تراز بدی نیست ولی اگر تمایل دارد تراز بهتری بیاورد می‌تواند کنکور سال بعد را شرکت کند و اگر تراز بهتری کسب نکرد می‌تواند از تراز ذخیره شده سال قبل استفاده کند. از هر لحاظ استرس دانش‌آموز پایین است» (کد ۶). «نبود نمره منفی در امتحانات نهایی»: «کنکور نمره منفی دارد و در نهایی نمره منفی نداریم. در نهایی دانش‌آموز هر چقدر بنویسد طبق بارم‌بندی نمره می‌گیرد ولی در کنکور باید به جواب آخر برسد» (کد ۱۲). «تأثیر مثبت حذف دروس عمومی از کنکور»: «از غول بودن دروس عمومی مثل عربی و فارسی کاسته شده است و مشکل معلمان کمتر شده است. معلمان باید مفهومی تدریس کنند نه به روش تستی» (کد ۱۶). «اختصاص زمان کافی برای حل سؤالات اختصاصی»: «چون دروس عمومی از کنکور حذف شده است، سرجلسه کنکور فرصت و تمرکز خوبی داریم تا به سؤالات اختصاصی جواب دهیم» (کد ۱۲). «سهولت آمادگی برای آزمون‌های نهایی»: «طبیعتاً سطح امتحانات نهایی با کنکور فرق دارد. هم‌چنین برای نهایی فقط برای یک درس را برای یک روز می‌خوانیم و به سؤالات جواب می‌دهیم ولی در کنکور هم‌زمان چند درس داریم. آمادگی برای نهایی راحت‌تر از کنکور است» (کد ۵).

لازمه موفقیت هر نظام آموزشی، توجه و پیاده‌سازی ارزشیابی علمی با در نظر گرفتن اصول اساسی ارزشیابی است. بنابراین «توجه به ارزشیابی علمی و اصولی» یکی از مقولات اصلی شناسایی شده در پژوهش حاضر است که شامل زیرمقولات «طرح سؤالات آزمون‌های نهایی از محتوای کتب درسی»، «امکان

طراحی انواع سوالات»، «عدم احتمال تقلب به علت تعدد آزمون‌های نهایی» و «سنجش دقیق‌تر آزمون‌های نهایی» است. «طرح سوالات آزمون‌های نهایی از محتوای کتب درسی»: «با توجه به اینکه سوالات امتحانات نهایی با سطح علمی و محتوای کتب درسی سازگار است و همه دانش‌آموزان به کتاب‌های درسی دسترسی دارند» (کد ۴). «امکان طراحی انواع سوالات»: «تنوع سوالات در نهایی می‌تواند تأثیر مثبت داشته باشد. سوالات به صورت جای خالی، چند موردی، جواب کوتاه، تشریحی و تستی طرح می‌شود و هر دانش‌آموز می‌تواند برحسب آمادگی خود به انواع سوالات جواب دهد» (کد ۱۵). «عدم احتمال تقلب به علت تعدد آزمون‌های نهایی»: «در طرح جدید حداقل ده دوازده آزمون فقط در دوازدهم داریم به اضافه نهایی دهم و یازدهم، امکان تقلب در سی الی چهل آزمون به این راحتی نیست» (کد ۴). در باب «سنجش دقیق‌تر آزمون‌های نهایی» دبیر زبان انگلیسی که سرگروه درس زبان نیز می‌باشد توضیحات کاملی در مورد تصحیح اوراق نهایی مطرح کردند که می‌تواند به رفع دغدغه دانش‌آموزان در مورد اصلاح اوراق نهایی کمک کند. «برگه‌های هر استان توسط مصحح‌های استان‌های دیگر به صورت الکترونیکی اصلاح می‌شود. اطلاعات دانش‌آموز برای مصحح نشان داده نمی‌شود. مصحح برگه‌ی امتحانی رو طبق کلید، تصحیح می‌کند. پس بارم دادن دل‌خواهی نیست و ریزه‌ریز جواب، فرمول و شکل بارم مخصوص خود را دارد. برای اینکه دقت تصحیح بیشتر باشد، همه‌ی برگه‌های امتحانی توسط دو مصحح بررسی و اصلاح می‌شود. مصحح دوم از نمره‌ای که مصحح اول داده است، هیچ اطلاعی ندارد. اگر اختلاف نمره‌ای که دو مصحح اعلام کرده‌اند کمتر از یک نمره باشد، خود سیستم میانگین می‌گیرد و نمره ثبت می‌شود. اما اگر اختلاف نمرات بیشتر از یک نمره باشد، اسکن برگه‌ی امتحان برای مصحح سوم فرستاده می‌شود و نمره‌ی نهایی، نمره‌ای است که مصحح سوم اعلام می‌کند. به همین دلیل هیچ دانش‌آموزی نمی‌تواند ادعا کند که دلیل نمره پایین من اصلاح سلیقه‌ای مصحح است» (کد ۱).

زیرمقوله‌های «اهمیت یافتن مدرسه و تدریس معلمان»، «یادگیری مفهومی به جای تأکید صرف بر تست‌زنی»، «ضرورت مطالعه مفهومی کتب درسی»، «شناسایی بهتر استعداد‌های دانش‌آموزان»، «امکان رفع اشکال و بدفهمی دروس در پایه‌های پایین‌تر» و «پذیرش در رشته‌های خاص منوط به تسلط بر دروس اختصاصی» در مقوله اصلی «بهبود وضعیت آموزشی» قرار می‌گیرند که به‌عنوان یکی از تأثیرات مثبت اجرای مصوبه جدید کنکور است. «اهمیت یافتن مدرسه و تدریس معلمان»: «در طرح جدید اهمیت و اعتبار مدرسه و کلاس بیشتر شده است و تدریس معلم جایگاه ویژه‌ای پیدا کرده است. به همین دلیل دانش‌آموز با انگیزه بیشتری در کلاس حاضر می‌شود» (کد ۹). «یادگیری مفهومی به جای تأکید صرف بر تست‌زنی»: «در طرح جدید دانش‌آموز به دنبال این نیست که خودش را فقط برای تست زدن آماده کند. اینجا باید خوب یاد بگیرد و مطلب را درک کند تا بتواند به سوالات جواب دهد» (کد ۱۱). «ضرورت مطالعه مفهومی کتب درسی»: «قبلاً بیشتر دانش‌آموزان فقط کمک درسی می‌خواندند و تست می‌زدند و می‌گفتند با خواندن کتاب نمی‌توان در کنکور رتبه خوبی آورد ولی سوالات نهایی از کتاب درسی طرح می‌شود. اگر دانش‌آموزی حتی در روستا و مناطق محروم کتاب را کامل یاد بگیرد نمره خوبی می‌گیرد» (کد ۱۸). «شناسایی بهتر استعداد‌های دانش‌آموزان»: «دانش‌آموزان روستایی شرایط مناسبی برای موفقیت در کنکور ندارند. وقتی امتحانات نهایی سه پایه تأثیر قطعی داشته باشد، استعداد‌های دانش‌آموزان به خصوص بچه‌های روستایی در طول سه سال راحت‌تر شناسایی می‌شود» (کد ۴). «امکان رفع اشکال و بدفهمی دروس در پایه‌های پایین‌تر»: «دانش‌آموزان از پایه دهم مطالب درسی را به صورت مفهومی یاد می‌گیرند و اگر مشکلی در یادگیری باشد، به دروس دوره اول متوسطه رجوع می‌کنند و اشکالات پایه را رفع می‌کنند» (کد ۸). «پذیرش در رشته‌های خاص منوط به تسلط بر دروس اختصاصی»: «حذف دروس عمومی باعث شد تا دانش‌آموز با کمک دروسی مثل ادبیات یا عربی در رشته مهندسی یا پزشکی قبول نشود بلکه با خوب جواب دادن به دروس اختصاصی نتیجه بگیرد» (کد ۷).

در بررسی تحلیلی دیدگاه مصاحبه‌شوندگان در مورد مزایای مصوبه جدید کنکور، حاصل سال‌ها تلاش والدین و دانش‌آموز دیگر در چهار ساعت تست‌های کنکور خلاصه نمی‌شود، همین مسئله به دانش‌آموز کمک می‌کند تا با اصلاح تدریجی، دانش، مهارت و انگیزه لازم خود را بهبود بخشد. «توانمندسازی روانشناختی» و زیرمقوله‌های متناظر آن «افزایش انگیزه دانش‌آموزان»، «مدیریت بهتر اضطراب در آزمون‌های نهایی»، «بهبود تلاش و مسئولیت‌پذیری معلمان و دانش‌آموزان» و «تقویت مهارت‌های تاب‌آوری (مهارت‌های روانشناختی)» با توجه به نقش آن در بهبود پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان بسیار بااهمیت است. «افزایش انگیزه دانش‌آموزان»: «درس شیمی درس سختی است. پر از مفاهیم و فرمول. حجم مطالب هم زیاد است. آمادگی برای آزمون نهایی انگیزه خوبی برای دانش‌آموزان است در حالی که همیشه در کنکور شیمی درس آخر بود یا وقت کم می‌آمد یا دانش‌آموز خسته بود» (کد ۱۶). «مدیریت بهتر اضطراب در آزمون‌های نهایی»: «اضطراب دانش‌آموز سر جلسه آزمون کمتر است یعنی اضطراب را یکباره و در یک روز تجربه نمی‌کند و این اضطراب در بازه زمانی طولانی‌تر تجربه می‌شود و قطعاً مدیریتش راحت‌تر است» (کد ۱۹). «بهبود تلاش و مسئولیت‌پذیری معلمان و دانش‌آموزان»: «طرح جدید به مرور به دانش‌آموز یاد می‌دهد که هر لحظه از زندگی و تحصیلش مهم است و باید قدر فرصت‌های خود را بداند و باید معلمان همواره دانش به روز داشته باشند و با جدیت تدریس کنند. به نظرم مسئولیت‌پذیری معلمان و دانش‌آموزان بهتر می‌شود» (کد ۲۱). «تقویت مهارت‌های تاب‌آوری»: «دانش‌آموز به مرور با اراده می‌شود و تاب و توان تحمل اضطراب امتحان‌ها و مشکلات را به دست می‌آورد» (کد ۱۰).

جدول ۷. ملاحظات پیشنهادی بهبود وضعیت موجود

تم	مقولات	زیرمقولات
		ضرورت طراحی سؤالات استاندارد
	ملاحظات ارزشیابی دقیق و اصولی	لزوم برنامه‌ریزی برای نگارش خوانای اوراق برگزاری آزمون‌های داخلی استاندارد در مدارس نظارت بر فرایند اصلاح اوراق ضرورت بازنگری در فرایند محاسبه تراز هماهنگی بین معلمان جهت اتخاذ روش‌های نوین تدریس کنترل هزینه‌های خانواده‌ها با تدریس اصولی معلمان
ملاحظات پیشنهادی بهبود وضعیت موجود	ملاحظات آموزشی و روش تدریس	اهمیت تربیت نیروهای متخصص لزوم برگزاری دوره‌های توانمندسازی معلمان ضرورت اتخاذ شیوه‌های انگیزشی و حمایتی توسط معلمان تربیت مشاوران خبره در حوزه هدایت تحصیلی و کنکور رفع چالش‌های برگزاری آزمون‌های نهایی اختصاص اعتبارات لازم
	ملاحظات بهبود ساختاری	حمایت و پشتیبانی از معلمان گزینش دانشجویان مستعد شغلی معلمی در دانشگاه فرهنگیان پذیرش معلمان توانمند و با انگیزه از طریق آزمون‌های استخدامی

تغییر در برنامه زمانی مدارس
 بازنگری در فرایند اعمال سهمیه‌های کنکور
 لزوم بازنگری در محتوای کتاب‌های درسی
 تقویت کلاس‌های جبرانی در مدارس
 برگزاری کارگاه‌های آموزشی مختص والدین
 آموزش روش‌های مدیریت استرس به دانش‌آموزان
 ضرورت آموزش و آگاه‌سازی ذی‌نفعان
 آموزش مهارت‌های مطالعه

منظور از ملاحظات پیشنهادی، مجموعه پیشنهادهایی است که برای کاهش مشکلات و چالش‌های مصوبه جدید کنکور و افزایش آگاهی و توانمندی ذی‌نفعان و بهبود شرایط تحقق طرح جدید مطرح می‌شود. «ملاحظات پیشنهادی بهبود وضعیت موجود» تم دیگری است که در تحقق اهداف مصوبه جدید نقش آفرین است و مقوله‌های «ملاحظات ارزشیابی دقیق و اصولی»، «ملاحظات آموزشی و روش تدریس»، «ملاحظات بهبود ساختاری» و «ضرورت آموزش و آگاه‌سازی ذی‌نفعان» را شامل می‌شود.

«ملاحظات ارزشیابی دقیق و اصولی» زیرمقوله‌های «ضرورت طراحی سؤالات استاندارد»، «لزوم برنامه‌ریزی برای نگارش خوانای اوراق توسط دانش‌آموزان»، «برگزاری آزمون‌های داخلی استاندارد در مدارس»، «نظارت بر فرایند اصلاح اوراق» و «ضرورت بازنگری در فرایند محاسبه تراز» را شامل می‌شود. در راستای «ضرورت طراحی سؤالات استاندارد» دو دیدگاه توسط مصاحبه‌شوندگان مطرح شده است. در دیدگاه اول مصاحبه‌شوندگان بر ضرورت طراحی سؤالات استاندارد در آزمون‌های نهایی تأکید دارند. «سؤالات آزمون‌های نهایی باید خارج از کتاب‌های درسی نباشد، خیلی سخت نباشند و سطح همه دانش‌آموزان را در نظر بگیرند» (کد ۲۰). در دیدگاه دوم مصاحبه‌شوندگان به طراحی آزمون‌های استاندارد توسط معلمان جهت آمادگی صحیح دانش‌آموزان برای شرکت در آزمون‌های نهایی و تغییر نگرش دانش‌آموزان تأکید کرده‌اند. «معلمان باید شناخت کافی از سؤالات نهایی داشته باشند و از همان ابتدا طبق متد آزمون‌های نهایی، سوال طرح کنند تا دانش‌آموزان با سطح سؤالات نهایی آشنا شوند» (کد ۲). «نظارت بر فرایند اصلاح اوراق»: «در انتخاب معلمان جهت اصلاح اوراق امتحانات نهایی باید دقت و حساسیت بیشتری وجود داشته باشد. چندین مورد دیده شده است که معلمان کد تصحیح را در اختیار اعضای خانواده‌اش قرار می‌دهد که بتواند تعداد اوراق بیشتری تصحیح کند یا خودش به شغل دومش برسد و برخی اصلاح اوراق را به کافی‌نت‌ها می‌دهند» (کد ۱۸). «لزوم برنامه‌ریزی برای نگارش خوانای اوراق توسط دانش‌آموزان»: «بهتر است اطلاعات لازم به دانش‌آموزان داده شود که سعی کنند خوانا بنویسند تا حقشان به علت بدخطی زمان تصحیح ضایع نگردد» (کد ۱۵). «برگزاری آزمون‌های داخلی استاندارد در مدارس»: «امتحان‌های مدارس باید جدی گرفته شود. طبق اصول و استانداردها برگزار شوند تا بتوانیم آمادگی لازم جهت شرکت در آزمون‌های نهایی را کسب کنیم» (کد ۲۰). «ضرورت بازنگری در فرایند محاسبه تراز»: «اگر دانش‌آموزی در سال ۹۹ در یک درس نمره ۲۰ گرفته با دانش‌آموزی که در سال ۱۴۰۲ همان درس را ۲۰ شده است، تراز کمتری برای دانش‌آموز سال ۹۹ در نظر گرفته‌اند. در مورد ترازدهی باید فرمول مشخصی وجود داشته باشد» (کد ۶).

لازمه موفقیت و بهسازی آموزش و پرورش، رشد حرفه‌ای و افزایش دانش و مهارت معلمان است. کسب صلاحیت‌های آموزشی، علمی، عملکردی و حرفه‌ای باید بیشتر مورد توجه قرار گیرد. موفقیت و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در آموزش و پرورش، وابسته به وجود معلمانی است که از توانایی‌های نظری و علمی لازم برخوردار باشند. زیرمقوله‌های «هماهنگی بین معلمان جهت اتخاذ روش‌های نوین تدریس»، «کنترل

هزینه‌های خانواده‌ها با تدریس اصولی معلمان»، «اهمیت تربیت نیروهای متخصص»، «لزوم برگزاری دوره‌های توانمندسازی معلمان»، «ضرورت اتخاذ شیوه‌های انگیزشی و حمایتی توسط معلمان» و «تربیت مشاوران خبره در حوزه هدایت تحصیلی و کنکور» در مقوله «ملاحظات آموزشی و روش تدریس» قرار گرفتند. «هماهنگی بین معلمان جهت اتخاذ روش‌های نوین تدریس»: «هدف تشکیل گروه‌های آموزشی ارتباط سازنده بین معلمان، زمینه استفاده از تجارب همدیگر در استفاده از روش‌های تدریس، کاربرد وسایل کمک آموزشی، به کارگیری روش‌های صحیح ارزشیابی و کمک به همدیگر جهت حل مشکلات آموزشی است» (کد ۱۵). «کنترل هزینه‌های خانواده‌ها با تدریس اصولی معلمان»: «وقتی معلم درس را به صورت دقیق و کامل یاد دهد، دیگر نیاز نیست برای یادگیری به کلاس تقویتی برویم و پدر و مادر مجبور باشند پول کلاس تقویتی بدهند» (کد ۱۴). «اهمیت تربیت نیروهای متخصص»: «موفقیت طرح جدید به پرورش معلمان باسواد و توانمند است. چون مدارس ما در سراسر کشور از یک سطح آموزشی برخوردار نیستند باید تربیت معلمان مورد توجه باشد» (کد ۱۸). «لزوم برگزاری دوره‌های توانمندسازی معلمان»: «محتوای کتاب‌ها تغییر می‌یابند و از طرفی دانش‌آموزان از لحاظ روانشناسی سال به سال تغییر می‌کنند، باید دوره‌های آموزشی مختلف برای معلمان برگزار شود تا معلمان بتوانند کمک حال دانش‌آموزان باشند» (کد ۱۶). «ضرورت اتخاذ شیوه‌های انگیزشی و حمایتی توسط معلمان»: «با توجه به این شرایط جدید به وجود آمده و نگرانی دانش‌آموزان، درک معلمان، همراهی و پشتیبانی از دانش‌آموزان خیلی مهم است» (کد ۱۹). امروزه بیشتر دانش‌آموزان، آینده تحصیلی خود را به مؤسسات کنکوری و مشاوران گره زده‌اند. مشاورانی که اغلب آگاهی و تخصص لازم در این حوزه ندارند و این مسئله ضرورت اتخاذ تصمیمات اصولی از طرف آموزش و پرورش جهت تربیت مشاوران خبره در حوزه هدایت تحصیلی و کنکور را دوچندان می‌کند. اکثر مصاحبه‌شوندگان بر این موضوع اتفاق نظر دارند که رنج واقعی دانش‌آموزان از جانب مشاورانمایی است که بدون داشتن تخصص و تجربه کافی وارد حوزه مشاوره تحصیلی شده‌اند. «آموزش و پرورش باید در مورد مشاوران تصمیمات لازم را بگیرد. دوره‌های تخصصی برایشان برگزار کند. بیشتر مشاوران ما اطلاعات کافی ندارند. تعداد مشاور هم کم هست. من در هر مدرسه فقط یک روز هستم» (کد ۹).

«ملاحظات بهبود ساختاری» در قالب زیرمقوله‌های «رفع چالش‌های برگزاری آزمون‌های نهایی»، «اختصاص اعتبارات لازم»، «حمایت و پشتیبانی از معلمان»، «گزینش دانشجویان مستعد شغلی معلمی در دانشگاه فرهنگیان»، «پذیرش معلمان توانمند و با انگیزه از طریق آزمون‌های استخدامی»، «تغییر در برنامه زمانی مدارس»، «اصلاح مستمر طرح جدید پذیرش کنکور»، «بازنگری در فرایند اعمال سهمیه‌های کنکور»، «لزوم بازنگری در محتوای کتاب‌های درسی» و «تقویت کلاس‌های جبرانی در مدارس» مطرح شد. «رفع چالش‌های برگزاری آزمون‌های نهایی»: «با توجه به حساسیت نمرات نهایی، با به برگزاری درست آزمون‌های نهایی توجه شود و اقدامات لازم در این خصوص انجام شود» (کد ۵). «اختصاص اعتبارات لازم»: «تحول در آموزش نیازمند این است که بودجه لازم در نظر گرفته شود تا شرایط مناسب اجرای این طرح فراهم شود» (کد ۱۷) «حمایت و پشتیبانی از معلمان»: «نبود حمایت منجر به گرایش معلمان به شغل دوم می‌شود. باید معلمان از هر جهت حمایت شوند تا از رسالت اصلی خود غافل نشوند» (کد ۱۱). «گزینش دانشجویان مستعد شغلی معلمی در دانشگاه فرهنگیان»: «دانشگاه فرهنگیان معلمانی را جذب کنند که به معلمی علاقه دارند. کسانی را پذیرش نکنند که از روی ناچاری وارد دانشگاه فرهنگیان شده‌اند چون پزشکی قبول نشده‌اند، به ناچار معلم زیست شده‌اند» (کد ۱). «پذیرش معلمان توانمند و با انگیزه از طریق آزمون‌های استخدامی»: «در انتخاب معلمان از طریق آزمون استخدامی باید دقت و حساسیت بیشتری وجود داشته باشد. به خصوص از طریق مصاحبه اصولی می‌توان تا حدودی مطمئن شد که داوطلب واقعا به شغل معلمی علاقه دارد یا نه و آیا برای این شغل ساخته شده‌اند» (کد ۷). «تغییر در برنامه زمانی مدارس»: «بعد از عید ماراتن دانش‌آموز شروع می‌شود. مدرسه‌ها هنوز تمام نشده است. از طرفی کنکور اردیبهشت. بعد دو سه هفته شروع امتحانات نهایی و بعد از آن کنکور تیر. فشار زیادی تحمل می‌کنیم» (کد ۱۴).

دانش‌آموزان روستایی و مناطق محروم از مشکلات بسیاری هم در کنکور قبلی و هم طرح جدید کنکور رنج می‌برند. جهت رفع این مشکلات بایستی تمهیداتی از طرف مسئولان ذی‌ربط اتخاذ شود. مصاحبه‌شوندگان «بازنگری در فرایند اعمال سهمیه‌های مناطق» را گامی مثبت برای اجرای عدالت آموزشی و کمک به دانش‌آموزان مناطق محروم بیان کرده‌اند. «الان دانش‌آموز شهرستانی و روستایی هر دو سهمیه منطقه سه هستند. شهرستان نسبت به روستا امکانات بهتری دارد و دانش‌آموزان شهرستانی به اندازه دانش‌آموزان روستایی مشکلات تحصیلی ندارند» (کد ۲). «اصلاح مستمر طرح جدید پذیرش کنکور»: «به‌عنوان یک داوطلب که هم کنکور قبلی و هم کنکور جدید را تجربه کردم، طرح جدید در کل خوب است ولی نمی‌توان انتظار داشت در عرض یکی دو سال که این طرح اجرا شده، بی‌نقص باشد. جای کار زیاد است و باید روی این طرح دایم کار شود» (کد ۵). «لزوم بازنگری در محتوای کتاب‌های درسی»: «یادگیری دانش‌آموز باید با کتاب درسی صورت گیرد و به کمک درسی نیاز نباشد ولی اشکالاتی در کتاب‌های درسی وجود دارد. بعضی مطلب بسیار کلی نوشته شده‌اند یا در حد فرمول و یک سطر توضیح. دانش‌آموز نمی‌تواند با توضیحات ناقص مطلب را یاد بگیرد» (کد ۸). «کلاس‌های تقویتی و جبرانی در مدارس»: «با اجرای طرح جدید بچه‌ها تاحدودی از تب و تاب کلاس‌های تقویتی در آموزشگاه‌ها افتاده‌اند. الان که آزمون‌های نهایی مهم شده است و سؤالات از کتاب‌های درسی طرح می‌شود بهتر است مدارس، کلاس‌های تقویتی برگزار کنند» (کد ۲۲). اضطراب ناشی از کنکور که آزمون سرنوشت‌ساز برای جوانان است، این روزها با اضطراب ناشی از اجرایی شدن مصوبه جدید کنکور همراه است. طبق دیدگاه مصاحبه‌شوندگان، «برگزاری کارگاه‌های آموزشی مختص والدین»، «موزش روش‌های مدیریت استرس به دانش‌آموزان» و «آموزش مهارت‌های مطالعه» در مقوله اصلی «ضرورت آموزش و آگاه‌سازی ذی‌نفعان» قرار می‌گیرند. «برگزاری کارگاه‌های آموزشی مختص والدین»: «باید آموزش‌های لازم به اولیا داده شود تا نقش خود را به خوبی ایفا کنند. بدون آگاهی، برخی از والدین عامل اصلی استرس دانش‌آموزان هستند» (کد ۲). «آموزش روش‌های مدیریت استرس به دانش‌آموزان»: «به معلمان و مشاوران خوب نیاز داریم تا بتوانند بچه‌ها را به درستی حمایت کنند و کمک کنند استرس‌مان را کنترل کنیم» (کد ۱۳). «آموزش مهارت‌های مطالعه»: «تأکید معلم بر نحوه مطالعه دروس به صورت مفهومی خیلی مؤثر است. یک معلم خوب باید روش مطالعه هر درس را به دانش‌آموزانش یاد دهد» (کد ۷).

بحث و نتیجه‌گیری

اصلاحات در سیستم آموزشی اجتناب‌ناپذیر است و باید اطمینان حاصل شود که همه دانش‌آموزان مشتاق، از فرصت‌های برابر برای یادگیری برخوردار هستند. به عبارت دیگر، دانش‌آموزان نباید به دلیل نابرابری‌های مالی، اقتصادی، جنسیتی و اجتماعی کنار گذاشته شوند. به‌عنوان بخشی از اصلاحات در سیستم آموزشی ایران، تأثیر قطعی سوابق تحصیلی در سنجش و پذیرش دانشجو از سال تحصیلی ۱۴۰۲ به‌عنوان یک نقطه عطف بزرگ در آموزش عالی توسط دانشگاهیان و سیاست‌گذاران تلقی می‌شود. همواره طرح‌های نوظهور، ملاحظات و چالش‌های مهمی برای سیاست‌گذاران، برنامه‌ریزان، مجریان و دانش‌آموزان در برنامه‌های آموزشی به خصوص آزمون سراسری و پذیرش در دانشگاه به دنبال دارد. پژوهش حاضر با هدف شناسایی چالش‌ها و مزایای روانشناختی-اجتماعی طرح جدید سنجش و پذیرش دانشجو و تأثیر سوابق تحصیلی بر ورود به دانشگاه انجام شد. کدهای به‌دست آمده از متن مصاحبه‌ها در قالب چهار تم (آسیب‌شناسی طرح پیشین پذیرش، چالش‌های فرایندی تحقق اهداف تعیین شده در طرح جدید، مزایای پیاده‌سازی طرح جدید و ملاحظات پیشنهادی بهبود وضعیت موجود) مورد بررسی قرار گرفت.

اولین تم آسیب‌شناسی طرح پیشین پذیرش بود. براساس دیدگاه مشارکت‌کنندگان، «ضعف‌های فنی-اجرایی»، «آسیب‌های روانشناختی-عاطفی»، «مشکلات فرهنگی-اقتصادی»، «شرایط آموزشی-تحصیلی

نامناسب» و «عدم انجام ارزشیابی اصولی» از جمله آسیب‌های طرح پیشین پذیرش دانشجو است. یافته‌های این بخش از پژوهش با مطالعات احمدی صفا و شیخ‌الملوکی (۲۰۲۳)، یادگارزاده و همکاران، (۱۴۰۰) و کیانی (۱۳۹۴)؛ که بر پیامدهای منفی آزمون سراسری تأکید داشتند؛ همسو است. می‌توان گفت در ایران، آموزش با هدف ورود به دانشگاه دنبال می‌شود و همین مسئله به رقابت در عرضه کنکور شدت بیشتری بخشیده است و بر تمام ابعاد اقتصادی، سیاسی و اجتماعی جامعه تأثیر می‌گذارد. از جمله دلایلی که ضرورت تحلیل طرح پیشین پذیرش را تقویت می‌کند، ایجاد رقابت‌های ناسالم و مسائل روانی است که آسیب‌های اخلاقی در مسیر تحصیل و آینده شغلی داوطلبان بر جای می‌گذارد و نشاط و پویایی، خلاقیت، نوآوری و مهارت‌پروری را کمرنگ کرده است. از طرفی تغییر و جابه‌جایی اهداف، ساختار و برنامه‌های آموزشی، وجود مافیای مؤسسات کنکور، تفاوت سطح دانشگاه‌ها، تقاضای بالای رشته‌های خاص و دانشگاه‌های خاص نیز از جمله مواردی هستند که آسیب‌های جبران‌ناپذیری بر نظام علمی کشور وارد می‌کند.

دومین تم، چالش‌های فرایندی تحقق اهداف تعیین شده در طرح جدید است. به منظور کاهش پیامدهای منفی برنامه آموزشی کنکورمحور، اصلاح نظام سنجش و پذیرش دانشجو در دستور کار قرار گرفت و سنجش و پذیرش براساس سوابق تحصیلی دانش‌آموزان در کنار کنکور سراسری، جایگزین آزمون ورودی متمرکز و تک مرحله‌ای دانشگاه‌ها شد. طبق دیدگاه مصاحبه‌شوندگان، سیاست‌گذاری‌های آموزشی جدید در مقام اجرا همواره با چالش‌هایی همراه بوده است؛ از این رو نیاز است چالش‌های پیاده‌سازی مصوبه جدید مورد بررسی قرار گیرد و جهت رفع این چالش‌ها، اقدامات ضروری جهت تسهیل شرایط موفقیت دانش‌آموزان اتخاذ گردد. اجرای مصوبه جدید کنکور موجب شکل‌گیری نیازهای متعددی برای دانش‌آموزان شده است که باید مورد توجه قرار گیرد زیرا در صورت بی‌توجهی، چالش‌های متعددی برای دانش‌آموزان و خانواده‌ها به دنبال خواهد داشت. چالش‌هایی که براساس دیدگاه افراد مشارکت‌کننده در پژوهش مطرح هستند شامل چالش‌های فرهنگی-اقتصادی خانواده‌ها، ضعف عملکردی معلمان، عدم سیاست‌گذاری دقیق، نابرابری در دسترسی به امکانات آموزشی و تحصیلی و وجود موانع ساختاری است. در این زمینه خانواده‌ها ناچار هستند هزینه‌های گزافی برای موفقیت تحصیلی فرزندانشان متقبل شوند. همچنین آگاهی پایین و سطح فرهنگی ضعیف خانواده‌ها می‌تواند فشار مضاعفی بر دانش‌آموزان وارد کند. خانواده‌های ناآشنا به مسائل و تغییرات آموزشی، گاه چنان راه را بر دانش‌آموز، معلم و مدرسه می‌بندند که آموزش دچار اختلالی گسترده می‌شود. عواملی چون مداخله والدین در امر آموزش، خانواده‌های سرکوب‌گر، فشار والدین بر معلمان، عدم حمایت و نظارت خانواده بر فرزندان منجر به آموزشی ناقص و نارکارآمد می‌گردد. همسو با این یافته‌ها، نتایج پژوهش کازیمو^۱ (۲۰۲۴) نشان داد که تعاملات مثبت خانوادگی و محیط آموزشی غنی، اضطراب یادگیری دانش‌آموزان را کاهش داده و به پیشرفت تحصیلی منجر می‌شود. نتیجه پژوهش لیو^۲ و همکاران (۲۰۱۹) نیز نشان داد که جو مدرسه (کیفیت کلی مدرسه، تعاملات دانش‌آموز و معلم و فشار همسالان) و محیط منزل (حمایت والدین، روابط والدین با فرزندان و تعداد اعضای خانواده) بر موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر دارد و وضعیت اقتصادی-اجتماعی خانواده با نمرات پایین قبولی در آزمون ورودی دانشگاه و ثبت‌نام در دانشگاه رابطه دارد.

نابرابری در آموزش و پرورش در ابعاد و حوزه‌های مختلف قابل بررسی و ارزیابی است. نابرابری در دسترسی به آموزش باکیفیت، مهم‌ترین وجه از نابرابری در آموزش و پرورش است. آنچه که بر مشکلات دانش‌آموزان در موفقیت همزمان در آزمون‌های نهایی و کنکور دامن می‌زند، عدم برخورداری همه معلمان از تجربه و آمادگی کافی جهت آموزش اثربخش است. از طرفی برخی از معلمان نگرش‌های حرفه‌ای ناکارآمد نسبت به تغییرات جدید دارند که بر پیشبرد اهداف آموزشی تأثیرگذار است. در مصوبه جدید،

1. Kazimov

2. Liu

دانش‌آموزان دچار چالش‌های محتوایی و تناقض در یادگیری مطالب شده‌اند که این تناقض براساس آنچه در مدرسه تدریس می‌شود و برای آزمون‌های نهایی ضروری است، با آنچه در کنکور و در قالب تست مطرح می‌شود، ایجاد شده است. این دوگانگی و تناقض منجر به تنش و استرس در دانش‌آموزان می‌گردد؛ این موضوع اهمیت برخورداری از شرایط برابر آموزشی از جمله معلمان کارآمد و مسئول را دوچندان می‌کند. کورماز^۱ و همکاران (۲۰۲۰) مقاومت معلمان را مانعی در مسیر مدیریت تغییر می‌دانند که می‌تواند با هوشیاری مدیران به یک فرصت در فرایند تغییر تبدیل شود. داداشی و همکاران (۱۳۹۵) گزارش داده‌اند که نگرش مثبت معلم به تغییر، تمایل او برای پیشبرد رویکردهای یاددهی-یادگیری و برنامه‌های درسی جدید را در پی دارد. عبدالمهدی و همکاران (۱۳۹۶) نیز نقش حمایتی مدیران را به‌عنوان عامل مهم در تشکیل گروه‌های رشد حرفه‌ای معلمان می‌دانند. در تبیین این یافته می‌توان گفت تقویت باور باطنی معلمان و مدیران به اهمیت اجرای مصوبه جدید کنکور، چالش‌های تدریس اثربخش در حیطه باورهای نگرشی را به حداقل می‌رساند.

طرح جدید کنکور، چشم‌انداز و اهداف مناسب و مطلوبی در مورد سنجش و پذیرش دانشجو دارد اما وجود برخی موانع ساختاری اجرای مطلوب طرح جدید را با مشکل مواجه می‌کند. دانش‌آموزانی که قصد شرکت در آزمون سراسری را دارند، اغلب اطلاعات مورد نیاز خود را از طریق مشاوران تحصیلی و معلمان کسب می‌کنند که ممکن است علاوه بر اعمال سلیقه‌های شخصی، به دلیل نداشتن اطلاعات کامل و صحیح در مورد مصوبات طرح جدید، باعث سردرگمی داوطلبان شده و از طرفی هزینه‌های گزافی به داوطلبان و خانواده‌ها تحمیل می‌کنند. ناکافی بودن دانش و تجربه تعدادی از مشاوران، عدم تناسب تعداد مشاور با تعداد دانش‌آموزان در مدارس و در نتیجه عدم اختصاص زمان کافی برای هر دانش‌آموز، مسیر موفقیت تحصیلی و به طبع آن مسیر زندگی دانش‌آموزان را با تلاطم و چالش‌هایی همراه می‌کند. سجادی و همکاران (۱۳۹۶) یکی از عوامل اصلی تأثیرگذار بر موفقیت افراد سرآمد در آزمون سراسری را بهره‌گیری از مشاوران خبره و معلمان کارآمد عنوان کرده‌اند. رویارویی با مشکلات و مسائل آموزشی در دوران پسا کرونا نیز چالش دیگری است که اکثر دانش‌آموزان و معلمان تجربه کرده‌اند. حاجی‌زاده و همکاران (۱۴۰۰) بر کاهش کیفیت آموزشی، افت تحصیلی و علمی دانش‌آموزان، فرسودگی شغلی معلمان و عدم تحقق عدالت آموزشی را از چالش‌های مهم آموزش مجازی در دوران کرونا ذکر کرده‌اند. پوکرل و چتری^۲ (۲۰۲۱) نیز بیان کردند که کووید-۱۹ بر فرصت‌های یادگیری دانش‌آموزان طبقات اقتصادی-اجتماعی پایین تأثیرگذار بوده است. نبود امکانات اولیه و نظارت ناکافی معلمان بر یادگیری و ارزشیابی منجر به این شد که یادگیری دانش‌آموزان به سطوح پایین‌تر شناختی محدود شود و دانش‌آموزان از دستیابی به درک عمیق و یادگیری مفهومی محروم شوند.

با توجه به آسیب‌های فراوانی که برگزاری کنکور به شیوه قبلی داشت، مصوبه جدید گامی بزرگ و مهم در جهت اصلاح شیوه سنجش و پذیرش دانشجو به شمار می‌رود. مصاحبه‌شوندگان تسهیل شرایط موفقیت، توجه به ارزشیابی علمی و اصولی، بهبود وضعیت آموزشی و توانمندسازی روان شناختی را از مزایای پیاده‌سازی طرح جدید عنوان کرده‌اند. مصوبه جدید درصدد است با تسهیل شرایط موفقیت دانش‌آموزان، زمینه تحقق اهداف تحصیلی و موفقیت دانش‌آموزان را فراهم کند. موفقیت دانش‌آموز در بازه زمانی سه ساله تحصیلی، فرصت ترمیم سوابق تحصیلی در خرداد ماه، ذخیره تراز کنکور تا دو سال تحصیلی، فرصت جبران نمرات پایین در طول سه سال تحصیلی، نبود نمره منفی در امتحانات نهایی، تأثیر مثبت حذف دروس عمومی از کنکور، تمرکز بیشتر در حل سؤالات اختصاصی و سهولت آمادگی برای آزمون‌های نهایی از مزایای مهم مصوبه جدید کنکور است. توجه به ارزشیابی علمی و اصولی نیز می‌تواند به‌عنوان یکی از

1. Korumaz

2. Pokhrel & Chhetri

مزایای طرح جدید مورد توجه قرار گیرد. سؤالات آزمون‌های نهایی براساس اهداف و محتوای کتاب‌های درسی طراحی می‌شوند. سؤالات آزمون‌های نهایی به گونه‌ای طراحی می‌شوند تا دانش‌آموزانی که حضور فعال در کلاس درس دارند و مطالب را به صورت مفهومی درک کرده‌اند، قادر به پاسخگویی به سؤالات خواهند بود. آمادگی برای شرکت در امتحانات نهایی در مقایسه با کنکور دو قطب کاملاً مخالف هستند، در امتحانات نهایی باید تمام راه‌حل و مطالب را جزء به جزء و مفهومی مطالعه کرد و به درک مفهومی دست یافت و با رماندگی سؤالات برای جواب دادن به هر قسمت سؤال در نظر گرفته شده است که امکان کسب نمره برای هر بخش از پاسخ داده شده را فراهم می‌کند. موضوع تقلب در کنکور و آزمون‌های نهایی نیز در مصوبه جدید قابل توجه است. احتمال تقلب در آزمون‌های نهایی به دلیل تعدد آزمون‌های نهایی به مراتب کمتر از کنکور است. کنکور قبلاً یک بار در سال برگزار می‌شد و احتمال تقلب وجود داشت ولی تعدد آزمون‌های نهایی احتمال تقلب دانش‌آموز در تمامی آزمون‌های نهایی را به حداقل می‌رساند. سؤالات امتحانات نهایی با کد مخصوص در جلسه امتحان باز می‌شود و هیچ کس، مگر در جلسه امتحان، اطلاعی از سؤالات ندارد. یکی از معضلاتی که مؤسسات آموزشی و مدارس همواره با آن مواجه بوده‌اند، تقلب است که به جزئی از فرهنگ دانش‌آموزان و دانشجویان تبدیل شده است (ژو^۱ و همکاران، ۲۰۲۲). تقلب تحصیلی یک رفتار غیراخلاقی شایع در محیط‌های آموزشی است که به افراد در دستیابی به نتایج دلخواه ولی غیرمنصفانه کمک می‌کند (مک‌کلانگ و گابرسون^۲، ۲۰۲۱). یافته پژوهش اناجی^۳ (۲۰۲۲) نشان داد بین اضطراب امتحان و رفتار تقلب از نظر آماری همبستگی مثبت و معنادار وجود دارد و یکی از مهم‌ترین دلایل تقلب در فراگیران، اضطراب است. بدیهی است اضطراب در آزمون‌های سرنوشت‌ساز با شدت بیشتری همراه است. در تبیین این یافته می‌توان گفت، طرح قبلی کنکور یک بار در سال برگزار می‌شد و سرنوشت دانش‌آموز در چهار ساعت رقم می‌خورد، در حالی که مصوبه جدید فرصت سه ساله در اختیار دانش‌آموز قرار داده است که به تدریج با شرکت در آزمون‌های نهایی سه پایه تحصیلی و کنکور موفقیت خود را رقم بزنند. در مقایسه طرح قبلی و طرح جدید مشخص است که دانش‌آموزان اضطراب بیشتری در طرح قبلی تجربه می‌کردند. اضطراب بیشتر احتمال گرایش دانش‌آموزان به تقلب را افزایش می‌دهد.

مصاحبه‌شوندگان بر این موضوع اتفاق نظر دارند که اجرای مصوبه جدید به توانمندسازی روانشناختی دانش‌آموزان و معلمان می‌انجامد. یکی از مشکلاتی که اکثر داوطلبان با آن روبه‌رو هستند، استرس تحصیلی است. استرس به‌عنوان یکی از علل اولیه سردرگمی و کاهش سلامت روان می‌تواند تأثیرات منفی قابل توجهی بر عملکرد دانش‌آموزان داشته باشد (فوسترگولن^۴ و همکاران، ۲۰۲۱). استرس متوسط در برخی زمینه‌ها ممکن است باعث افزایش عملکرد شود اما استرس مفرط و طولانی‌مدت باعث کاهش توانایی کسب اطلاعات و یادآوری می‌شود. به ویژه برای متقاضیان کنکور که در مرحله حساسی از دوران تحصیلی خود هستند، می‌تواند مشکل‌ساز باشد (کودلاهامیلا^۵، ۲۰۲۲). نتایج پژوهش یزدان‌پناه و مرعشیان (۲۰۲۳) نشان داد آموزش مدیریت استرس برای متقاضیان در این دوره می‌تواند به‌طور مؤثری از مشکلات روانی و استرس آن‌ها بکاهد و همچنین خوش‌بینی تحصیلی و امید تحصیلی آن‌ها را بهبود بخشد. تجربه فشار روانی و استرس مضاعف مشکلات دیگری برای داوطلبان ایجاد می‌کند. بسیاری از داوطلبان پرتلاش و سخت‌کوش حتی نمی‌توانند پاسخ سؤالات ساده را استدلال کنند و با کمک کتاب درسی سؤالات را به صورت مستقل تحلیل و بررسی کنند. حتی نمی‌توانند ناکامی‌های خود در آزمون‌های کلاسی و آزمون‌های آزمایشی را ریشه‌یابی و در راستای حل آن بکوشند. از این رو ضرورت توجه به مهارت‌های فکری سطح

1. Zhou
2. McClung & Gaberson
3. Nnaji
4. Fuster-Guillen
5. Koudela-Hamila

بالا، از جمله مهارت‌های تفکر و حل مسئله جهت مدیریت بهتر مسائل تحصیلی احساس می‌شود. تجهیز دانش‌آموزان به مهارت‌های تفکر اثرات مثبتی بر انگیزه آن‌ها دارد، تاب‌آوری تحصیلی دانش‌آموزان را بهبود می‌بخشد و می‌تواند آن‌ها را در کسب موفقیت تحصیلی یاری کند. بنابراین گنجاندن برنامه پرورش مهارت تفکر در برنامه آموزشی دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه به دلیل آمادگی برای موفقیت در کنکور می‌تواند مفید باشد. همسو با یافته‌های این پژوهش، یافته پژوهش افراز و حاج حسینی (۱۴۰۰) حاکی از تأثیر مثبت برنامه پرورش مهارت‌های تفکر در ارتقای تفکر انتقادی، تاب‌آوری تحصیلی، جهت‌گیری آینده و پیشرفت تحصیلی است.

با توجه به چالش‌ها و مزایای مصوبه جدید سنجش و پذیرش دانشجو، فراهم‌سازی شرایط و بستر مناسب برای اجرای موفق آن از جمله اقدامات ضروری است که باید در اولویت نهادهای آموزشی قرار گیرد. از آنجا که این طرح در مسیر اجرا با چالش‌های متعددی روبه‌رو خواهد شد، مجموعه‌ای از پیشنهادات کاربردی می‌تواند در جهت کاهش مشکلات، ارتقاء اثربخشی و افزایش عدالت آموزشی مؤثر واقع شود. نخست، پیشنهاد می‌شود مدلی چندمعیاره برای پذیرش دانشجو طراحی شود که علاوه بر نمره آزمون، ارزیابی انگیزه تحصیلی، سوابق تحصیلی، مهارت‌های نرم و مصاحبه را نیز در بر گیرد. به‌منظور رفع چالش‌های اجرایی، تقویت زیرساخت‌های فنی و اطلاعاتی، طراحی سؤالات استاندارد، برگزاری آزمون‌های داخلی معتبر در مدارس، بهبود فرآیند تصحیح اوراق، بازنگری در شیوه محاسبه تراز و اختصاص اعتبارات لازم، ضروری است. همچنین، تشکیل کمیته ملی هماهنگ متشکل از سازمان سنجش، وزارت آموزش و پرورش و دانشگاه‌ها با اختیارات اجرایی مشخص می‌تواند انسجام و کارآمدی فرآیند را تضمین کند. از دیگر اقدامات مهم، توانمندسازی معلمان از طریق برگزاری دوره‌های آموزشی و تربیت مشاوران خبره در حوزه هدایت تحصیلی و کنکور است. در کنار آن، به‌منظور کاهش اضطراب روانی داوطلبان، گسترش خدمات مشاوره‌ای و روان‌شناختی برای دانش‌آموزان و خانواده‌ها ضروری است. همچنین، آموزش روش‌های مدیریت استرس به دانش‌آموزان و افزایش تاب‌آوری آن‌ها باید مورد توجه قرار گیرد. برای تحقق عدالت آموزشی، پیشنهاد می‌شود منابع آموزشی رایگان در اختیار مناطق کم‌برخوردار قرار گیرد و هم‌راستایی برنامه درسی متوسطه با الگوی جدید پذیرش دنبال شود. تقویت ارزیابی‌های عملکردی و تشریحی به جای تأکید صرف بر آزمون‌های تستی می‌تواند موجب یادگیری عمیق‌تر شود. در نهایت، با در نظر گرفتن تجارب کشورهای موفق، تدوین سازوکاری برای ارزیابی ادواری عملکرد سیاست‌ها، بومی‌سازی مستمر نظام پذیرش، و توجه به ابعاد فرهنگی-اجتماعی و آموزش خانواده‌ها برای کاهش نابرابری‌ها و افزایش آگاهی عمومی پیشنهاد می‌شود. در ارتباط با محدودیت‌های پژوهش می‌توان به عدم دسترسی محققان به منابع علمی معتبر در زمینه مصوبه جدید سنجش و پذیرش دانشجو اشاره کرد. همچنین عدم آگاهی تعدادی از معلمان با مصوبه جدید محدودیت دیگر پژوهش حاضر بود. به پژوهشگران آتی نیز پیشنهاد می‌گردد که به بررسی تجارب زیسته دانش‌آموزان و خانواده‌های دانشجویانی بپردازند که با مصوبه جدید قبول شده و وارد دانشگاه شده اند. همچنین آثار و تبعات حذف دروس عمومی از کنکور بر زندگی فردی و اجتماعی دانش‌آموزان مورد مطالعه قرار گیرد.

References

- Abdollahi, B., Khabareh, K., & Shirzadegan, M. (2017). Exploratory analysis of the role of school principals in the establishment and consolidation of Based on cooperation professional development groups of teachers. *Quarterly journal of new thought on education*, 13(45), 59-88. [in Persian]
- Afraz, Sh., & Hajhosseini, M. (2021). Effectiveness of the Thinking Skills Development Program (Based on Brookfield's Model) on Students' Critical Thinking, Academic Resilience, and Academic

- Achievement. *Journal of Applied Psychological Research*, 12(3), 191-211. [in Persian]
- Ahmadi Safa, M., & Sheykhlmoluki, H. R. (2023). An impact study of the Iranian National University Entrance Exam from students and parents' perspectives. *Language Testing in Asia*, 13:40, 1-24.
- Arab, S., Ziaei, T., Behnampour, N., & Khoori, E. (2017). "Konkour Giant"; a narrative of high school female students from Gorgan, Iran. *International Journal of Adolescent Medicine and Health*, 31(5), <https://doi.org/10.1515/ijamh-2017-0057>.
- Assayed, S. Kh., & Alsayed, S. (2024). Student Behaviors in College Admissions: A Survey of Agent-Based Models. *International Journal of Emerging Multidisciplinaries: Computer Science and Artificial Intelligence*, 4(1), 1-8.
- Atılgan, D., & Aksoy, C. (2021). Investigation of COVID-19 phobia and satisfaction with life levels of students taking special talent entrance exams. *International Journal of Modern Education Studies*, 5(1), 75-90.
- Bodden, C., Pang, T. Y., Feng, Y., Mridha, F., Kong, G., Li, S., Watt, m. j., Reichelt, A. C., & Hannan, A. J. (2022). Intergenerational effects of a paternal Western diet during adolescence on offspring gut microbiota, stress reactivity, and social behavior. *The FASEB Journal*, 36(1), 1-22.
- Dadashi, B., Musapour, N. (2016). the role of teachers' culture in confronting with Curriculum Changes of Seven basic mathematics. *Journal of Theory & Practice in Curriculum*, 7(4), 137-166. [in Persian]
- Fuster-Guillén, D., Díaz Vergara, C., Guillén Aparicio, P., Graciela Barzola Loayza, M., & Alva Borjas, M. (2021). Effect of cognitive learning strategy on academic stress of the university students in COVID-19 context. *Health Education Health Promotion*, 9(5), 535-541.
- Gonodo, J., & Guiake, M. (2017). Comparative Study of College Admission System Based on Baccalauréat in Cameroon and Gaokao in China. *Journal of education and practice*, 8(29), 30-40.
- Hajizadeh, A., Azizi, G., & Keyhan, G. (2021). Analyzing the opportunities and challenges of Elearning in the Corona era: An approach to the development of e-learning in the post-Corona. *Research in Teaching*, 9(1), 204-217. [in Persian]
- Jamali, E., & Baghi Yazdel, R. (2016). Investigation of the Challenges of Indigenous Selection in University Entrance Exams in Iran. *Iranian Higher Education*, 8(2), 1-30. [in Persian]
- Karimi Behrouziyan, A., Ofoghi, N., & Ebadollahi, H. (2018). Social class and concour performance: A critical study at the Bu-Ali Sina University of Hamedan. *Iranian journal of sociology*, 19(1), 27-67. [In Persian]
- Kavei, B., & Yazd del, R. (2014). tarh. *Journal of Research in Educational Science*, 8(26), 71-98.
- Kazimov, P. (2024). Socio-Economic and psychological of university entrance exam results in Azerbaijan. *Habitus*, 57, 112-122.
- Ketonen, E. E., Dietrich, J., Moeller, J., Salmela-Aro, K., & Lonka, K. (2018). The role of daily autonomous and controlled educational goals in students' academic emotion states: An experience sampling method approach. *Learning and Instruction*, 53, 10-20.
- Kiyani, R. (2016). Students' Academic Background and High School National Achievement Examinations (HNAEs) as an Alternative for the Conventional University Entrance Examinations (UEEs): Evaluation of Whys, Whats and Hows of the Change. *Language and Translation Studies (JLTS)*, 48(4), 1-26. [In Persian]
- Koudela-Hamila, S., Smyth, J., Santangelo, P., & Ebner-Priemer, U. (2022). Examination stress in academic students: A multimodal, real-time, real-life investigation of reported stress, social contact, blood pressure, and cortisol. *Journal of American college health*, 70(4), 1047-58.
- Korumaz, M., Kiliç, G. N., & Kocabas, I. (2020). The Lived Experience of Principals for Managing Change in Their Schools: A Phenomenological Research. *International Online Journal of Education*

- and Teaching*, 8(2), 1038-1062.
- Liu, D., Ku, H. Y., & Morgan, T. L. (2019). The condition of poverty: A case study of low socioeconomic status on Chinese students' National College Entrance Exam and college enrolment. *Asia Pacific Journal of Education*, 39(1), 113-132.
- Maruyama, G., Ovies-Bocanegra, M. A., Do, T., Peczuh, M. C., & Weisen, Sh. (2024). How much do we need college admission tests? *Analyses of Social Issues and Public Policy*, 24(4), 1-21.
- Maroofi, Y. (2023). Indigenous Selection Policy: Reproduction of Inequality in Access to Higher Education. *Karafan*, 20(2), 227-249. [In Persian]
- McClung, E. L., & Gaberson, K. B. (2021). Academic dishonesty among nursing students: A contemporary view. *Nurse Educator*, 46(2), 111-115.
- Mirashrafi, SB., Bol, G., & Nakhaeizadeh, G. (2013). The effect of individual factors, family background and socioeconomic status on university admission in Iran in 2007. *Literacy Information and Computer Education Journal*, 4(3), 1133-1139.
- Mita Nugraha, J. A. (2024). Investigation of University Entrance Scores and Choice of Majors on Academic Achievement of First Year Students. *Procedia Computer Science*, 234, 570-577.
- Mohammadi, R., Azizi, Z., & Zafaripour, T. (2022). Evaluation Pattern of Test Taking Centers of National Exam. *Educational Measurement and Evaluation Studies*, 12(37), 1-17. [In Persian]
- Moradi, N., Mohammadi, R., & Goldasteh, A. (2019). A Comparative Study of Higher Education Entrance. *Iranian Journal of Comparative Education*, 2(4), 518-532.
- Nnaji, Tochukwu. C. (2022). Relationship between exam anxiety and cheating behavior: A quantitative study of undergraduates in Enugu state, Nigeria. *Journal of Advance Research in Social Science and Humanities*, 8(5), 22-28.
- Omidian, M., Rahmati, A., & Farhaei Rad, H. (2018). Lived experience of entrance exam with emphasis on its stressful consequences. *Iranian higher education*, 10(2), 1-19. [In Persian]
- Parviz, M. (2023). Reflecting on the consequences of the Iranian university entrance examination: a systematic-narrative hybrid literature review. *Discover Education*, 2(22), 1-11.
- Pekrun, R. (2006). The control-value theory of achievement emotions: Assumptions, corollaries, and implications for educational research and practice. *Educational Psychology Review*, 18, 315–341.
- Pokhrel, S. & Chhetri, R. (2021). A Literature Review on Impact of COVID-19 Pandemic on Teaching and Learning. *Higher Education for the Future*, 8(1), 133-141.
- Salehi, H., & Yunus, M. M. (2012). The washback effect of the Iranian universities entrance exam: teachers' insights. *GEMA Online Journal of Language Studies*, 12(2), 609-628.
- Safari, P. (2016). Reconsideration of language assessment is a MUST for democratic testing in the educational system of Iran. *Interchange*, 47(3), 267–296.
- Sajadi, R., Karamdoost, N. A., Dorrani, K., Salehi, K., & Moghaddamzadeh, A. (2017). Exploring the key success factors of top people in the university entrance exam. *Journal of Higher Education Curriculum*, 8(16), 163-190. [In Persian]
- Shahkarami, F., Naderi, F., Bakhtiarpoor, S. (2022). Investigating the mediating role of academic adjustment in the relationship between self-construal and IQ with entrance exam performance in students. *Journal of research in educational system*, 16(58), 35-46. [In Persian]
- Soofiabadi, A. (2015). *Evaluating the current method of university admission for undergraduate level: its effect on equal educational opportunities*. (M.A Thesis). Allameh Tabatabai University, Semi-person training pardis, social welfare planning. [In Persian]
- Supreme Council of the Cultural Revolution. (2021). *Resolution No. 3217 on the share of academic records in the 2024 university entrance exam (Konkur)*. [In Persian]
- Talebiyan, S., Zandvanian, A., & Shakeri, M. (2022). Study of the entrance exam elimination

process based on grounded theory. *Educational Measurement and Evaluation Studies*, 12(40), 7-28. [In Persian]

Tavakoli Jaghargh, J., & Vesal, M. (2024). The Effect of After School Tuition on Students' National University Entrance Exam Performance in Iran. *Available at SSRN 5138755*, 1-16.

Website of Islamic Parliament Research Center of the Islamic Republic of IRAN, the law on assessment and admission of students in universities and higher education centers of the country, Retrieved 2021, April, 3 from <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/865812>.

Yadegarzadeh, Gh., Fatemi, A., & Ali Akbar Soltani, Sh. (2021). A Study on the effects of the national test on the curriculum from the secondary school teachers' viewpoints. *Scientific Journal of Training & Learning Researches*, 18(1), 71-85. [In Persian]

Yazdanpanah, M. R., & Marashian, F. S. (2023). Effectiveness of stress management training on academic optimism and hope of university entrance exam applicants. *Health Education and Health Promotion*, 11(2), 279-284.

Zeraatkish, Y. (2020). *Investigating factors affecting the ineffectiveness of student assessment and admission in Iran*. The Center Researches of the Islamic Council: Vice-Chancellor of Social-Cultural Researches, Office of Education Studies and Farhang (Department of Higher Education), Tehran, Iran. [In Persian]

Zhou, M., Lai Lam, K. K., & Zhang, Y. (2022). Metacognition and Academic Procrastination: A Meta-Analytical Examination. *Journal of Rational-Emotive & Cognitive-Behavior Therapy*, 40, 334-368.

